

Početak 1935 godine, naravno, u knjižarskim izlozima počeo je sa kalendara. Izašlo ih je vrlo mnogo, sa raznolikim književnim prilozima. Cini nam se da je najljepši i najbolje uređen »Kalendar jugoslovenskih emigranata iz Julijske Krajine«.

»Vreme«, Beograd, 23. I. 1934.

ISTRA

Tehnički je za naše prilike vanredan, ali i literarno je na dostojnoj visini. Opisana nam je Istra u cijelosti, tako da dobijamo jednu odličnu monografiju o tom našem kraju. Svi drugi kalendari dalek zaostaju za ovim »Jugoslovenskim kalendarom«.

»Vreme«, Beograd, 23. I. 1934.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

PROPAGANDA

Prije plebiscita u Saaru pravilo se prognoze. Te prognoze se prave prije svakog glasovanja svuda u svijetu, ali nikada valjda nisu se prognoze tako razlikovale kao pred Saarskim plebiscitom. Medjutim niko nije pogodio ni približno. Jer da će mnogo veći broj glasova pasti za »status quo«. Ta nada se pojačala naročito iza Lavalove izjave da će se Nijemcima u Saaru dozvoliti i drugi plebiscit kroz izvjestan broj godina, ako većina bude za to da Saar ostane za sada pod upravom Lige Naroda. Francuzi su se, medjutim, razočarali, što nije nikakovo čudo, jer oni sami priznaju da ne poznaju Njemačku, ali je mnogo čudnije da se vodi »Fronta slobode« Max Braun, za toliko prevario u kalkulaciji, jer je on prije plebiscita izjavljiva, da bi njegov front mogao da dobije većinu.

I Francuzi i Max Braun, a i mnogi drugi računali su sa realnim činjenicama. Te činjenice izgledaju ovako:

Saar je još prije rata bio ljevičarski. Njemačka je prije rata izbjegavala da drži u Saaru veći broj vojske, jer je vojska dolazila pod jaku utjecaj socijalističke i antimilitarističke propagande. U Saaru se iza pobjede Hitlerove sklonulo mnogo emigranata komunisti, socijalista i Židova, koji su još pojačali tu ljevičarsku fizionomiju Saara. Osim toga su tri četvrtine saarskog stanovništva katolici. U Saaru su oni u većini, a čim postanu dio Njemačke postaju manjina. Uz to su u Njemačkoj katolici progonjeni, pa bi im sa vjerskog stanovništva bilo probitačnije da su sami i naslonjeni na katoličku Francusku, nego da dodju pod udar Hitlerovog rasističkog protestantskog kursa u unutarnjoj politici Njemačke. Veliko značenje je za propagatore »status quo« imao i ekonomski položaj Saara, jer zajednička carinska granica sa Francuskom, francuski franak i aktivnost industrije za vrijeme proizvodnje, imali su da utječu na biranje pri glasovanju, koji bi, rezonujući realno, bolje živjeli da je Saar ostao kao i do sada ili da je pripao Francuskoj.

Ali ishod plebiscita je razočarao, zapravo zapanjio, i Francuze i Maxa Brauna, kao i veći dio ostalog političkog svijeta. Svijet je počeo da istražuje uzroke te Hitlerove pobjede, a te uzroke su počeli naročito Francuzi da javno tretiraju. Francuzi su konstatalirali da ne poznaju Nijemce, a oni koji su dublje istraživali stvar došli su do zaključka da je toj ogromnoj pobjedi Hitlerovoj uzrok — propaganda.

To možda i nije potpuno tačno, ali da je jedna uspješna — moglo bi se reći i genijalna — propaganda navela skoro sve Nijemce u Saaru da glasuju za Njemačku, to priznaju danas i hitlerovci. O toj propagandi diskutiraju i Francuzi. Tako »L'Echo de Paris« od 17. o. m. p. posvećuje cijelu stranicu značenju propagande, a Raymond Cartier piše baš o toj propagandi u Saaru pod naslovom: »Veliki uspjeh propagande«. Bit će i za nas zanimljivo da iznesemo nekoje misli iz tog članka, jer su potpuno ispravne i mogu se primijeniti na sve narode i na sve prilike.

Iza kako tvrdi da je jedino zasluga propagande što je toliko glasova palo za Njemačku, nastavlja:

»Germanska psihologija takova je da je mnogo lakše impresionirati Nijemca nego nastojati da ga se uvjeri. Šefovi saarskog hitlerizma to znadu. — Malo rezoniranja, mnogo inscenacije (»mise en scene«), eto formule, koju su nacisti primijenili u Saaru.«

»Za propagandu govorom ili štampom jedna jedina fraza ponovljena je milijune puta: u novinama, na plakatima, kroz radio, na židovima kavana i u izlozima dućana, na kalendarima, na čestitkama i na darovima za Novu godinu; fraza tvrda kao da je skovana batovima, koja je bjesomučno odzvanjala u mozgovima: Deutsch ist die Saar! Sa te četiri riječi su hitlerovci neumorno odgovarali na demonstracije prišla »status quo«; sa te četiri riječi su odgovarali na govore o prednosti carinske unije sa Francuskom. Sa »Deutsch ist die Saar!« su odgovarali na prikazivanja o groznim djelima mrkih košulja; sa te četiri riječi su odgovarali na uporedjivanja stabilnog franka sa nesigurnom i obezvrjeđenom markom. Sa te četiri riječi oni su uspjeli da probude fanatičan nacionalni osjećaj, i sa »Deutsch ist die Saar« su bacili u naručaj Hitleru desetine hiljada antihitlerovaca.«

»Zahvaljujući propagandi, Saar je glasovao za Njemačku, bez obzira na Hitlera — Stranka, koja je vršila bolju propagandu, pobjedila je.«

Te tvrdnje francuskog novinara bi mogle da budu tačne. A da je mnogo uspješnije i lakše impresionirati, to jest djelovati na osjećaj, nego uvjeravati, pa ne samo Nijemca, već svakoga, to je davno ustvrdio baš Francuz G. Le Bon (»Psihologija mase«). A to impresioniranje sa stalnim i vješto formuliranim parolama, doživjeli smo i

Revolucionarni prototalijanski pokret Grka na Dodekanezu

Talijanska vojska ugušuje pobunu oružjem — Opsadno stanje i krv po grčkim selima — Talijanska mornarica u akciji — Protest u Ateni

Atena, 23. januara. Vladin list »Proia« tvrdi, da na cijelom Dodekanezu vlada opsadno stanje. Svaki promet sa otocjem Dodekaneza onemogućen je uslijed blokiranja ostrva po talijanskim oblastima. Osobito uznemirenje zavladao je na ostrvu Kalimnosu, gdje je došlo do krvave pobune stanovništva. Slična obavještenja stigla su u Atenu sa grčkih otoka susjednih Dodekanezu. Bjegunci sa Dodekaneza koji su sinoć stigli na grčki otok Samos pričaju o nečuvanim postupcima oblasti prema grčkom stanovništvu. Prema ovim obavještenjima saznaje se, da revolucionarno stanje vlada ne samo na ostrvu Kalinosu već i na ostrvu Lerosu. Stanovništvo naoružano lovačkim puškama i revolverima oduprlo se u nekoliko mahova redovitoj vojsci. Čim se na Rodosu gdje je sjedište talijanskog guvernera saznalo za pobunu na Kalinosu i Nerosu, guverner Dodekaneza Mario Lago uputio se lično sa cijelom flotilom, koja se nalazi u vodama Dodekaneza da uguši revolucionarni pokret.

Ostrvo je blokirano od talijanske mornarice, tako da otocima Dodekaneza ne može nitko pristupiti. Osim mornarice na Dodekanes su upućeni i avijoni sa Rodosa, kao i odredi redovne vojske. Uslijed svega toga medju grčkim građanstvom zavladao je prava panika. »Proia« veli, da je pokušala nekoliko puta da dodje u vezu sa svojim dopisnicima na Dodekanezu, ali bez uspjeha. List saznaje sa otoka Samosa,

da su bjegunci sa Dodekaneza izjavili, da je veliki broj revolucionara pohtan, da su talijanske oblasti proglasile opsadno stanje, da su zabranili svaki pristup strancima na ostrva Dodekaneza, kao i da se vode žestoke i krvave borbe izmedju pobunjenika i vojske.

Pretsjednik općine na otoku Kalimnosu podnio je ostavku na svom položaju. Organizacija Dodekanežana u Ateni dobila je ovo saopćenje s otoka Amor-gasa o situaciji na otocima:

»NA OSTRVU KALINOSU VLADA REVOLUCIONARNO STANJE. VLASTI SU BLOKIRALE OSTRVO I ZABRANILE PRISTUP STRANCIMA. PROGLAŠENO JE OPSADNO STANJE. GOTOVO CIJELA VOJNIČKA SNAGA TALIJANSKE OKUPACIJE NA DODEKANEZU SAKUPLJENA JE NA OSTRVU. PO SELIMA DOLAZI DO KRVAVIH SUKOBA IZMEDJU VLASTI I STANOVNIKA.«

Prema obavještenjima lista »Neos Kosmos« razlog pobune na otoku Kalimnosu je u tome, što su talijanske vlasti imenovale nova lica za episkope ostrva Kalimnos i Leros, a grčko stanovništvo nije zadovoljno sa izborom te ličnosti. Prilikom dolaska novog episkopa na otok Kalimnos grčko stanovništvo se oduprlo njegovom ustoličenju i to je dalo povoda talijanskim vlastima da pristupe oštrim mjerama protiv grčkog stanovništva i nacionalnog svećenstva.

GRČKA SELA U PLAMENU

Silno ogorčenje vlada u Ateni

Atena, 23. I. — Potvrdilo se vijesti da je na Dodekaneškom otociju došlo do ustanka stanovništva protiv Talijana. Talijanski brodovi blokirali su pobunjeno stanovništvo na otocima, a sa Rodosa poslana su vojnička pojačanja. Odmah su poslana i zračna pojačanja. Na više mjesta došlo je do krvavih sukoba izmedju pobunjenika

mi. Ko se ne sjeća one parole u prvim počecima fašizma »A noi!«, kojom se bjesomučno odgovaralo na sva pitanja. A D'Annunziera »O Fiume o morte« i sijumanska »O Italia o morte« doprinijele su mnogo da se stvori napeto raspoloženje za Riječko pitanje i da Riječka pri-pane Italiji. D'Annunzio je to radio svijesno — on je znao da lansira parole, ili kako ih »L'Echo de Paris« zove »Fidées-forces«, koje se tiranski nameću inteligenciji i volji ogromne većine ljudi. D'Annunzio se uspješno držao svog načela: »Pobjedit će onaj koji se zadnji umori u vikanju.« D'Annunzio je više izdržao i — pobjedio je.

Nešto slična opažamo u zadnje vrijeme sa parolom »Balkan balkanskim narodima«. Onaj koji je prvi izbacio tu parolu, više je naškodilo talijanskoj ekspanziji na Balkan nego svi akademski govori na Panbalkanskim kongresima.

Iz svega toga bi morali i mi emigranti da stvorimo zaključak. Iako Julijska Krajina nije ni politički ni etnički ono što je Saar, ipak ima dosta sličnosti. A jedna od glavnih sličnosti izmedju Julijske Krajine i Saara je u tome što će se jednom morati na sličan način riješavati i sudbina našeg zavičaja. Možda to i neće biti plebiscitom, ali uza sve to, prigodom bilo kakovog rje-

šavanja, ogromnu i presudna ulogu igrat će propaganda, a baza te propagande bit će jedna ili par parola. Mi te parole još nemamo — još je nismo ni našli ni izbacili. A sve dok je ne stvorimo ni naša sadanja propaganda neće biti jedinstvena ni efikasna.

To nije lako. Jer ta fraza mora da sadrži u sebi sav program. Ona mora da privuče ogromnu većinu ljudi, da izmiri suprotne ideologije i da stvori jedinstven osjećaj. Ta parola mora da bude takova da ne odbija ni Evropu. Mora da bude jasna, jaka i uvjerljiva za sve emigrante, za sve Jugoslovene i za većinu inostranstva. Jer sudbinu Julijske Krajine nećemo riješiti mi sami, jer to nije samo naše pitanje. To je evropsko pitanje. I kada postane to pitanje akutno za cijelu Evropu, nešto slična kao što je pitanje Saara bilo do pred par dana, tada moramo znati što hoćemo i ta naše htjenje moramo u par riječi iznijeti pred forume, koji će o nama odlučivati.

Dosta propusta smo učinili kroz zadnjih dvadesetak godina — i za mnoge »medaće« koje su nas snašle smo sami krivi. Poslije toliko godina bi mogli da nešto naučimo od drugih: od Nijemaca i Talijana. A i zadnji plebiscit u Saaru mogao bi da nam bude dobra opomena.

Tone Peruško.

NOVI KRVAVI SUKOB GRČKOG STANOVNIŠTVA SA TALIJANSKOM VOJSKOM NA DODEKANEZU. — FASISTICKA ITALIJA IZAZIVLJE KRV SVOJIM UMJEŠAVANJEM U PRAVO-SLAVNU CRKVU.

Atena, 20. januara. Grčki listovi bilježe vijest, da je u Kalimnosu, jednom otoku u Dodekanezu, došlo do pobune stanovništva. Talijanske vlasti su u to mjesto poslale arhiepiskopa Apostolosa, koji je najprije uputio jednog arhimandrita da bi naveo svećenike Kalimnosa da ga priznaju. Medjutim, dolazak arhimandrita izazvao je negodovanje kod stanovništva, koje je oštro napalo na njega. Ovaj je morao da se povuče u kuću jednog svog prijatelja. U kuću je bačena i bomba, koja je eksplodirala, učinivši veliku štetu.

Svjetina je po tom pošla pred palacu guvernera mjesta i bučno demonstrirala, zahtijevajući da se arhimandrit uapsi. Vojska je bila prinudjena da intervenira. U sukobu izmedju vojske i mase mnogobrojna lica su ranjena. Tek poslije dolaska talijanske eskadre uspostavljen je red.

Protestni meeting u Ateni

Atena, 17. januara. U zgradi atenskog kazališta »Olimpija« održan je veliki protestni meeting zbog progona grčkog življa na otocima Dodekaneza od strane Talijana. Na kraju meetinga, na kome su uzele učešća mnoge patriotske i kulturne organizacije, doneta je aklamacijom rezolucija u kojoj se kaže, da atensko stanovništvo protestuje pred međunarodnom javnošću zbog nečovječanskog postupka talijanskih vlasti na Dodekanezu protiv jednog civilizovanog naroda kao što je grčki življ na otocima zauzetim od Talijana. U isto vrijeme se traži od grčke vlade da intervenira u Rimu, kako bi se prestalo sa antigričkom akcijom na pomenutim otocima. Zatim se u rezoluciji čini apel na talijanski narod za dejstvo kod rimske vlade, da bi ova izmijenila svoju politiku i vratila Dodekanes Grčkoj.

Narod grčki smatra da Italija ima moralnu obavezu da prestane sa svojim dosadašnjim držanjem prema grčkom elementu na Dodekanezu i sa sistematskim talijaniziranjem grčkog stanovništva. Talijanske vlasti treba da poštuju grčki jezik, religiju i narodnost. Pored toga Talijani ne treba da zabranjuju i da sprečavaju kontakt izmedju Dodekaneskog stanovništva i Grčke. Grčka historija na Dodekanezu je tri puta hiljadugodišnja i neće moći da se briše drakonskim mjerama talijanskih vlasti.

Ako, veli se na kraju rezolucije, gornji zahtjevi ne budu ispunjeni, grčki narod bit će spreman da se solidariše sa svojom braćom na otocima. Svako proganjanje Dodekanezana smatrat će se atentatom na grčko narodno tijelo, i grčki narod bit će primoran da brani svoju čast svima sredstvima kojima raspolaze, jer on crpe svoju snagu ne u broju i sili već u pravu i civilizaciji.

ZAPLIJENA „ISTRE“

»Narodne Novine« javljaju: Državno tužništvo u Zagrebu svojim rješenjem od 18. januara 1935 broj Kns. 95-35, zabranilo je temeljem člana 19 Zakona o štampi, a u savezu sa članom 3 resturacije i prodavanje lista »Istra« broj 3 od 18. januara 1935, koji se štampa u Zagrebu.

ANTIFAŠIZEM IN RIMSKI SPORAZUM

Italijanska opozicija v Italiji se javno o ničemur ne more izjaviti, prav tako ne o rimskem sporazumu. V tem primeru govorimo torej o italijanskih antifašistih v inozemstvu. Italijanska antifašistična organizacija je vedno nekaj pomenila, ni to običajna emigracija političnih nezadovoljnih: v emigraciji je 10 milijonov Italijanov! Italijanski antifašisti so v glavnem sprejeli francosko-italijanski sporazum z nezadovoljstvom. In po tem h kateri struji pripadajo, napadajo ta sporazum bolj ali manj ostro. Oni na skrajni levici so v svojih napadih najbolj ostri in najbolj brezobzirni, a tudi najmanj objektivni. S precejšno objektivnostjo in argumentirano govoro o sporazumu italijanski antifašisti grupirani okoli organizacije in lista »Giustizia e Libertà«. To je eden novih italijanskih antifašističnih pokretov srednje linije z ozirom na politične smerice, četudi drugače praktično revolucionaren. Tu je zbran v glavnem tudi intelektualni antifašizem. Zanimivo je kako »Giustizia e Libertà« gleda na sporazum in bomo zato citirali nekaj odlomkov iz zadnje številke istoimenskega lista (11 januarja), ki izhaja v Parizu pod vodstvom Carla Rossellija enega najjačjih antifašističnih duhovnih vodij.

Ta list prinaša obširno poročilo in uvodnik o sporazumu ter pravi, da se italijanski antifašisti okoli »Giustizia e Libertà« ne želijo zameriti v Franciji, ker se je približala Mussolinijevi Italiji. Oni ji priznavajo polno pravico da poskuša ali nasprotni neki diziluziji, ki bo zdrava... Oni se poleg tega tudi veselijo, da se ta poskus vrši in nečesto motiti idila. Tem bolj: ta sporazum je za italijanski antifašizem dogodek, ki bo končno razsvetlil tudi neko njihovo osebno stvar: dokazal bo, da je gola laž verzija, da italijanski antifašizem obstoji samo zato, ker ga Francija podpira iz mržnje proti Italiji... Ta argumentacija lista »G. e L.« je zelo dobra. — Uvodnik pa pravi poleg tega, da bodo italijanski antifašisti protestirali proti sporazumu v slučaju, če se bo uresničila verzija, da bo Francoska dala posojilo Italiji. To bi bilo mešanje Francije v notranje razmere Italije in reševanje fašizma, ki se ruši ravno na finančnem vprašanju. Za sedaj se »Giustizia e Libertà« omejuje samo na čisto objektivno kritiko sporazuma. Pa na kaj naleti? Na sledeče:

Če se vzame v ozir samo zunanjo stran vsega dogodka, službene izjave in govore, ter pisanje tiska — bi morali reči, da je dogodek izredne važnosti za mir Evrope in sveta — pričenja nova era. Toda ta krilevrij je prepovršen in provizoren. Poznane so izkušnje iz proteklosti. V Evropi se vsakih šest mesecev ustvarja nova baza za mir. A kaj je ostalo od navdušenj, ki so bila gotovo bolj upravičena: ženevski protokol 1924, Locarno 1926, Thoiry 1927, Kelloggov pakt 1929, konferenca za razoružitev 1932. Dim in goriki spomini. Zato ostajajo italijanski skeptiki. Evropa je zelo dinamična, a Duce tudi...

Če se analizira efektivna vsebina rimskega sporazuma je bilanca mnogo manj brilantna. V resnici pozitivna stran sporazuma je likvidacija 13. člena londonskega pakta francoskih koncesij v Afriki. Objektivno se mora reči — pravi »G. e L.« — da je likvidacija izvršena pod zelo ugodnimi pogoji za Francijo, to je pod pogoji, katere je Briand večkrat ponujal Italiji (od 1925 dalje), a ki jih je Mussolini vedno odbijal kot nesprejemljive. Sedaj pa jih je sprejel, četudi ni dobil meje na jezeru Čad, četudi ni dobil Džibuti in mandat v Kamerunu ali Štriji, ampak skromno ratifikacijo pustinske meje. Kar se tiče ureditve tuniškega vprašanja, ni to vprašanje nikoli predstavljalo resnih težav.

Ali je dosežen sporazum za slučaj vojne med Italijo in Abesinijo? — vpraša »G. e L.« Službena poročila to demantirajo. Pa četudi bi obstojal tak sporazum — eno je dovoljenje za zavzetje gotovega teritorija z orožjem, a drugo je pridobitev teritorija z direktno koncesijo.

Posebno opaža »G. e L.« pomanjkanje sploh kake garancije zaposlenja za kakih 800.000 italijanskih delavcev v Franciji. Fašizem skrbi za povečanje števila kolonialnih podanikov, ki jih bo izkoriščal, a ne za lažne italijanske delavce.

Mussolini je moral biti popustljiv v Afriki, ker mu je potrebna pomoč Francije v Avstriji. Franciji je bilo do tega, da ne bo imela v Zenevi vedno proti sebi Italije, ki je zainteresirana za avstrijsko nezavisnostjo, in je spretno izkoristila to priliko, da bi likvidirala star kolonialni dolg s stečajnimi cenami in je zaokrožila številke z opravičljivim prestižem. Pravi avtor francosko-italijanskega sporazuma je Nemčija. Ta točka je posebno važna, ker pomeni, da bo francosko-italijanski sporazum še dalje odvisen od germanske politike. Ako Nemčija, kar je zelo lahko mogoče, spremeni svojo politiko napram Avstriji, bomo videli kako bodo hitro rastri nesorazumi med Italijo in Francijo.

Tudi po rimskem sporazumu bo ostalo rivalstvo francoske in italijanske politike na vseh terenih in tudi na Balkanu, na Sredozemskem morju, v vprašanju oboroževanja, v vprašanju revizije pogodb, v ženevski politiki, a posebno v postavitvi pozitivne rešitve vprašanja Avstrije in srednje Evrope. Če bi se hotelo trditi drugače, bi morali predpostavljati, da je Mussolini postavil na glavo vso svojo evropsko politiko. Za sedaj ni takih simptomov. Nasprotno, če se vzame v ozir uradne rimske izjave, se opažajo baš nasprotni znaki. Vsakdo ostaja pri svoji zaveznici. To pomeni, da Mussolini, kljub temu da bo nekaj časa razvijal svojo igro

KRIOMČARSKI „MONSTRE“ PROCES NA RIJECI

31 naš čovjek osudjen na nečuvane kazne

Jedan optuženik umro u zatvoru uslijed mučenja

Rijeka, 17. januara. Ovih dana je održan na Rijeci »monstre« proces protiv kriomčara. Optuženo je bilo 49 lica, sve sami naši ljudi. Medjutim je na optuženičku klupu došlo samo 48 lica, jer je

MAMILOVIĆ IVAN UMRO U ISTRAZNOJ ZATVORU USLIJED POSTUPKA SA STRANE ISTRAŽITELJA I NJEGOVH POMAGAČA.

Osudjena su slijedeća lica: Zigulić Miroslav i Pošćić Anton na 3 godine i 5 mjeseci zatvora svaki i na globu od 200.000 lira; na po 3 godine i 3 mjeseca zatvora i na 180.000 lira globe po osobi osudjeni su: Pošćić Karlo, Pošćić Petar, Pošćić Marko, Slavić Petar, Veljčić Ivan, Kolar Ivan, Jurišević Anton i Kranjac Ivan; na 10 mjeseci i 160.000 lira globe svaki, osudjeni su: Makuc Vjekoslav, Makuc Milan, Ivancić Josip, Jurišević Toma, Maljica Anton, Maljica Josip, Maljica Frane i Sošić Viktor; na 7 mjeseci i 153.000 lira globe: Gržinić Ivan, Gržinić Vincenc, Veljčić Viktor, Maljica Frane, Kolar Ivan, Maljica Ivan, Maljica Josip, Maljica Ivan, Jurišević Jakov, Mersnić Jakov, Jurišević

Zakarija i Maljica Toma; na 5 mjeseci i 110.000 lira globe Maljica Ivan.

Ostali optuženi su kažnjeni manjim globama, ali svi zajedno moraju da snose sudske troškove.

To je najveći proces za kriomčarenje nad našim svijetom i po broju optuženih, kao i po broju godina tamnice, a naročito po visini globe. Svima njima i njihovima propast će i najzadnji komadić zemlje radi naplate te globe i time će biti uništene mnogobrojne obitelji.

Do sada ima u Riječkoj provinciji oko 5000 osoba osuđenih za kriomčarenje, a oko 2000 njih je pod specijalnom policijskom paskom.

*

Na koji način vrše i sami pretstavnici vlasti kriomčarenje i na koji način ti pretstavnici ucjenjuju naše ljude, mi smo u dva navrata donijeli u listu o tome dopise iz Podgrada i Zminja. Nastojat ćemo, da i o ovom procesu dobijemo detaljnije informacije, jer po svemu se čini da taj proces nije samo »kriomčarski«, već da ima i širu političku pozadinu.

Osudjena jedna valturka

Pula, januara 1935. — Puljski tribunal osudio je na godinu i 15 dana zatvora i 200 lira globe Mariju Rumac, ženu od 60 godina iz Valture, jer je prijetila kamenom i istjerala sa svoga polja šumskog milicionera Lina Moosa. —

On se morao pokoriti, ma da je bio oboružan puškom, ali je (junak!) tužio ženu sudu i ona je sada platila svoje pravo junaštvo, pred kojim je pobjegao naoružani Talijan.

Posestnik Štrukelj in osem vaščanov iz Sv. Lucije aretiranih

Gorica, 15. januarja 1935 (Agis). — Kakor nam poročajo iz Sv. Lucije pri Tolminu je bil tamkaj aretiran Štrukelj Ludvik, 28 letni posestnik, doma iz Sv. Lucije ter odpeljan v goriške zapore. Z njim je bilo aretiranih in zaprtih še osem drugih možkih, ki so bili tudi pripeljani in pridržani v zaporih. Pravi

vzroki niti domačim, niti našemu poročevalcu niso znani. Kot navadno pa so tudi te obdolžili protudržavnega delovanja, kljub temu, da nimajo proti njim gotovo nobenih dokazov. Za fašistične oblasti je danes dovolj, da je kdo Slovenec ali Hrvat.

Več sto aretacij na Goriškem zaradi antifašističnih letakov

Gorica, 2. januarja 1935. (Agis). — Naš list je že poročal, da je bilo po raznih krajih po Goriškem na koncu prejšnjega leta raztresenih ogromno protifašističnih letakov. Poročali smo tudi, da so se oblasti z vso vneto prizadevale dobiti prave povzročitelje. Šele sedaj smo zvedeli nekatere podrobnosti o tem. Kot doznavamo so letake dobili tu-

di na Oslavju in okolici velikega vojaškega spomenika. Število aretirancev je v zvezi s tem narastlo na več sto. Tako je bilo samo v Solkanu aretiranih preko 20 oseb, v Gorici čez 100 itd. Ljudstvo je bilo silno razburjeno vsled tako velikih progono. Skoro vse aretirance so po večdnevem zaslišanju izpustili, marsikaterega tudi s posledicami.

Goriško sodišče je obsodilo

Boštjančiča na 16 let in Lebana na 15 let in pol

Gorica, 20. januarja. Pred goriškim sodiščem se je včeraj vršil proces proti 38-letnemu Josipu Boštjančiču (Bastiani) in 33-letnemu Franju Lebanu iz Grgarja. Proces se je vršil v konvenciji.

OBTOŽENA STA BILA, DA STA ODSTRANILA IZ KAPELE SV. KATARINE PODOBO MARIJA GIURATIJA, KI JE BIL V PRETEKLI

VOJNI ODLIKOVAN Z ZLATO SVETINJO, DA STA ŽALILA ITALIJANSKEGA SUVERENA IN MINISTRSKEGA PREDSEDNIKA IN DA STA IZ POLITIČNIH RAZLOGOV ILEGALNO PREKORACILA MEJO.

Sodišče je obsodilo Boštjančiča na 16 let in tri mjeseca, Lebana pa na 15 let in 6 mesecev zapora. Oba sta bila obsojena tudi na denarno kazen po 13.000 lir.

VELIKI NEMIRI V TRŽIČU

Delavstvo se upira skrajša nemu delovnemu tedniku

Trst, 15. januarja 1935 (Agis). — Italijanska vlada je po dolgem razmotrivanju končno uvedla delavski tednik s 40 urami. Namen tega je bil, da se zaposli čim večje število nezaposlenih delavcev. V raznih pokrajinah in obratih so jih res zaposlili nekaj več, toda njihovo število je v primeri z brezposelnimi naravnost nisko. Nastopil pa je v tem vladinem socialnem udejstvovanju nek nov trenutak, na katerega prvotno gotovo niso računali. Vsa ta akcija ni bila morda naperjena proti podjetnikom, ali vsaj nima v svoji končni obliki tega učinka, ampak proti zaposlenim delavcem. Ti so zgubili z uvedbo novega urnika tedensko po 8 ur, kar se pri mezdih, ki je že tako skromna, zelo pozna. Umevno je, da niso sprejeli nove odredbe z nikakim veseljem. V Tržiču, kjer so velike ladjedelnice in kjer

je zaposlenih precejšnje število delavcev pri gradnji vojnih in drugih ladij, pa je prišlo do odkritega upora. Delavstvo se sicer ni poslužilo kakih nasilnih sredstev ali stavk, ampak je s pasivno rezistenco odločno izjavilo, da se ne strinja z novimi fašističnimi reformami. Javne oblasti so bile o tem takoj obaveštene in so tudi aretirale veliko število delavcev. Sedaj iščejo predvsem organizatorje pasivne rezistence. Nekatere delavce so že izpustili. Število aretiranih je teško ugotoviti, ker se z dneva v dan menjava, in nekatere spuščajo iz zapora, druge pa zapirajo. Tržič je bil že ponovno predmet in pozorišče raznih protifašističnih akcij, kar vzbuja pri fašistih samih veliko skrb in mnenje o obsežni in dobro organizirani protifašistični akciji.

s čim večjo diskrecijo, ne bo opustil revizionistične karte.

Optimisti pravijo: Italija in Mala antanta se bosta približali, dosegli se bodo dobri odnosi med Italijo in Jugoslavijo. »Giustizia e Libertà« pa pravi: Če bi do tega prišlo, bi mi aplavdirali. Toda iz katerih razlogov? Zato, ker bi to pomenilo, da so Mussolini po dvanajstletnih vojnih provokacijah blaznih stroških za oboroževanje (60 milijard!), po megalomanskem imperikalizmu — vrača na politiko grofa Sforze. A to je izključeno. Nahajamo se ponovno pred diplomacijo »saltimbanca«.

Onim, ki so preveliki optimisti povodni rimskega sporazuma, pravi »Giustizia e Libertà«: Zunanja politika ni autonoma; ona je funkcija notranje politike. Država, ki se proglašja za »vojaško, militaristično,

vojno« — kot jo je krstil Mussolini — ne more vršiti konstruktivnega dela miru. A tu se uradna Francija moti. Dokler se notranja politika Italije ne spremeni, bo njena zunanja politika — sabotaža miru. S takim sporazumom, kot je dosežen v Rimu se lahko izkoristi rivalitet fašizma, njuna impulzivnost; njihovi manevri se del poti lahko tudi skladajo, a njih narava se ne more spremeniti.

To vse pravi »Giustizia e Libertà«, četudi to ni vse kar pravi. Zaključuje prilično duhovito, ko pravi: Bilanca je zelo mršava. Ono kar je skrito — če je tudi tega kaj — pripada bolj črni magiji kot politiki sedanjega časa. Ostaja »atmosfera«, ki je sporazumno stvorjena. A vsakdo ve, da je »atmosfera« najbolj iluzoren in najbolj spremljiv element tega sveta.

TUŽBA KORUŠKIH SLOVENACA DRUŠTVU NARODA

zbog falsifikovanja povodom statistike pučanstva

Lajnske godine u martu obavljena je u Austriji statistika pučanstva. U Koruškoj živi 90 do 100 hiljada Slovenaca, a statistika ih je nabrojila tek oko — 30 hiljada...

Na te nepravilnosti žalio se savjetu Društva naroda dr. Franc Petek, poslanik slovenske narodne manjine u bivšem koruškome Landtagu i tražio da slovenska manjina u Koruškoj ne bude lišena prava, koja su joj kao manjini priznata saint-germainskim ugovorom i garantovana od Društva naroda.

Tužba dra Peteka je vrlo dokumentovana i na jedan očit način iznosi podatke, koji dokazuju da su se zaista austrijski organi u vršenju popisa ogriješili o svoju najosnovniju dužnost da vjerno bilježe izjave svakog stanovnika, što se tiče njegove narodnosti. Dr. Petek iznosi kako je i u bivšoj austro-ugarskoj monarkiji kod vršenja popisa bilo žalbi od strane manjina na popunjavanje rubrike, koja se odnosi na jezik. Naime na popisnoj listi je stajalo umjesto »materinji jezik« — »jezik, koji se obično upotrebljava«. I prilikom popisa od 1923 u Koruškoj upotrebljavalo se nešto sasvim slično. Smatralo se da jezik osobe, čiji se popis vrši jeste onaj, kojim najtečnije govori i na kome misli. Prilikom posljednjih popisa, na koje se odnosi ova tužba tj. od 22 marta 1934 popisne liste imale su istu rubriku sa sličnim nazivima. Iz objašnjenja, koje je dato izlazilo je da je jezik lica, čiji se popis vrši onaj, koji se govori u onoj kulturnoj sredini, kojoj pripada dotično lice.

Koruška vlada još je bliže objasnila što se pod tim razumijeva, pa je kazala, da jezik svakoga lica određuju njegovi osjećaji, a da se nikako ne uzme u obzir nekakav objektivni znak, kao što je to porijeklo i materinji jezik.

Iz toga se vidi, da se na svaki način htjelo izbjeći jednom sigurnom znaku za određjenje narodnosti popisanih lica. U drugom dijelu tužbe iznosi se da su popisne liste popunjavali lično sami popisnici, ali je ipak dopušteno bilo da ih može popuniti činovnik, koji je vršio popis. U tom slučaju izjava se daje usmeno.

Poslije toga dr. Petek iznosi dvadeset slučajeva, iz kojih se vidi na kakav su neskrupulozan način organi vršili popis, popunjavali dotične popisne liste i vriedjali uvijek slovenske manjine raznim sredstvima, koja su upotrebljavali prilikom ovoga popisa.

Ta će tužba doći na dnevni red idućeg zasjedanja Savjeta Društva naroda u maju.

Zaposluju siromašne seljake iz okolice Pazina, da bi mogli utjerati poreze!

Zarečje, januara 1935. — Komesar poljudjelskog sindakata Ugo Roscatelli je naredio sekretaru zone u Pazinu Barissiju, da mu učini spisak najsiromašnijih iz okoline, koji bi mogli naći zaposlenja kod željezničke pruge Trst-Pula. Seljaci oko Pazina su naime prošle godine imali na svojim zemljama veliku štetu uslijed grada, koji im je uništio sve zemaljske produkte. Vlada je odlučila da zaposli domaći svijet iz dvaju razloga: Oštećenim je naime bilo obećano, da će dobiti neku pomoć, da će biti oslobođeni plaćanja poreza i taksa. Ali kako nijedno obećanje nije ispunjeno, nego su do sada primili samo nešto pasulja i krumpira, vlasti su smatrale za potrebno, da se siromasima dade neka mogućnost da nešto zarade, da bi mogli platiti barem poreze, pošto su poreske vlasti počele sa nasiljem naplaćivati poreze. Drugi je razlog taj, da se svi novi radnici imaju organizovati u naročitom sindikatu, da budu pod boljom kontrolom, jer su radi nedostataka svake dosadašnje pomoći počeli da pokazuju svoju uznemirenost. Postoji ipak pitanje, kamo će vlasti sa svojim predjašnjim radnicima, onima, koji su doseljeni iz južne i srednje Italije. U Zarečju vlada veliko siromaštvo. Čak oni mladići, koji se vraćaju sa vojne službene dužnosti, nemaju šta obući i jesti. Prinudjeni su ići po selima u vojničkom odijelu i raditi u njemu. Mnogi se srame tog odijela, pa u nedjelju ne idu u crkvu, nego tumaraju po šumi.

»ENTE PER LA RINASCITA NAZIONALE« KUPUJE NAŠA POSESTVA

Il. Bistrica, januara 1935. (Agis). — Ze većkrat smo poročali v našem listu o posestvih v bistriški okolici, ki so bila že večkrat dana na dražbo, a ne prodana. Pred časom je ta posestva, a le obsežnejša kupkilo društvo, ki nosi naslov »Ente per la Rinascita Nazionale«. Tako je prišla v njegovo last nekdanja Joškova grofija ob Reki pod Premom, dve posestvi na Turnu, neko posestvo v Zabičah in drugod. Bivše lastnike so izgnali iz hiš, gospodarska in stanovaniška poslopja pa temeljito preurejajo. Kako in kaj nameravajo s temi kmetijami, ki so prav za prav veleposestva, ni znano. Že iz naslova društva pa lahko sklepamo, kaj je pričakovati.

CERKEV IN ASIMILACIJA JULIJSKE KRAJINE

RAZMERE V GORIŠKEM SEMENIŠČU
Položaj slovenskih gojencev po Sedejevi smrti

Gorica, januarja 1935 (Agis). — Pritisk, ki se izvaja pri nas, je stalno večji. Italijanska duhovščina pomaga pri tem delu fašistični oblasti. Ni zato slučaj, če je v zadnjem času naš list, poln vesti o verskih preganjanjih, česar prej ni bilo. Danes prinašamo kratak opis o položaju iz goriškega, nekdanj slovenskega semenišča. Vidi se iz njega kako gledajo slovenski gojenci, ki so se vzgajali v tej ustanovi na današnje stanje in v kakšnem položaju so se preostali slovenski otroci, ki se vzgajajo v tem zavodu.

Nekdanji gojenec tega zavoda nam piše:

— Kot Jeremija, ko so razdejali temelj, bi se razjokal pok. Sedej ako bi še živel. »Kaj ste naredili iz mojega sve-tišča?« bi tožil, ko bi videl spremembe, ki so se izvršile takoj po njegovi smrti v zavodu, ki ga je čuval kot punčico svojega očesa. Koliko dela, truda, skrbi, koliko neprespanih noči ga je stala ta veličastna zgradba, ki je v diko in ponos Gorice. Sedaj pa so mu pokončali in poteptali njivo, kjer je on sejal, in mesto zlatega žita so posejali v strah ljudstvu ljujko.

Takoj, ko je blagopokojni Sedej z neizmerno žalostjo in s solzami v očeh, a vendar kot pokoren podložnik, na ukaz sv. stolice odstopil, so se opazile razne spremembe. Škofovsko pastirovanje je prevzel Sirotti in začel z reformacijami tudi v Malem semenišču, češ da je treba spremeniti in preurediti stari »popustljivi« red. Te razne reforme se nadaljujejo pod njegovim naslednikom Margottijem. Še zadnji spomini na Sedeja se morajo uničiti.

Tako n. pr. so bila letos ukinjena liturgična predavanja v slovenskem jeziku.

cerkveno petje se poučuje samo v italijanskih in le italijanske pesmi, vsako slovensko petje je prepovedano, dočim Lahom dovolijo zelo malo krščanski in kaj nič domovljško »Fischia il sasso« (bališka himna).

Dočim so se nekdanj pobožnosti vršile v latinščini, se sedaj vršijo le v laščini in že tudi medsebojno obče-vanje v domačem jeziku je ogr-ženo,

kajti leto za letom vedno bolj povdarjajo uradnost italijanskega jezika in ob vseh možnih prilikah in slovestnostih se uporablja le italijansčina, kot, da v Malem goriškem semenišču ne bi bilo še čez 2/3 slovenskih gojencev. Kljub vse-mu močnemu pritoku italijanskih in furlanskih gojencev, katere podpirajo semeniški predstojniki in država, ki jim nakazuje od 40—60.000 lir letne podpore (borse di studio), ni število slovenskih gojencev tako majhno. Zavedati se moramo, da naši fantje, katerih družine žive čestokrat v črni revščini, komaj plačujejo zahtevano mesečnino.

Toda ako so slovenski gojenci na slabšem stališču, v duševnem, kulturnem stanju gotovo presegajo da-leč svoje italijanske sovrstnike.

Saj je znano kakšno izobrazbo in po-božnost gojijo po nekaterih laških se-meniščih (knjige vidijo samo menda od zunaj) in takšne sisteme hočejo upe-ljati tudi v goriško Malo semenišče. En tak zunanji znak se vidi v tem, da so letos preobekli vse gojence.

Vsi morajo nositi talar in pokriva-lo, kateremu pravijo naši ljudje gnezdo, po rinskem »šegac«.

Tej novotariji se odločno upirajo slo-venski in tudi furlanski gojenci. Taka noša ne spada v slovensko Gorico in v Malo semenišče, ki ima dobro usmerje-no zgodovinsko tradicijo. Tudi v drugo življenje zavoda, v disciplino, v šolo in pobožnost hočejo na vsak način vpeljati laški duh, ki se našim fantom ne pri-lega in jim ne prija. Tako postopanje gotovo ne bo obrodilo dobrih sadov.

Vsled tega so lažje umljive izklju-čitve,

ki so doletele, že več slovenskih fantov, ki so presegali v vsakem oziru laške istovrstnike. Uporablja se tudi tukaj dvojna mera.

Slovenski gojenci morajo prenašati poleg vsega še razna zabavljanja, zaničevanja in omalovaževanja sebe in svojega naroda, ne le od strani italijanskih gojencev, ampak v prvi vrsti od strani raznih profesorjev in »vzgojiteljev«, ki so več ali manj poslani od goriške kve-sture ali v skladu z njo delajo, da spre-mene semenišče v fašistovski kasarno. Ti »vzgojitelji« so pravcati fašistov-ski komisariji, ki jim je cerkev de-veča briga.

Najboljši in najznačilnejši predstavitelj te fašistovske nove vzgoje je brezdvoma upravnik Antonini, ki je letos dobil častni naslov profesorja radi svojega za-služnega delovanja za širjenje rimske kulture po rimskih zavodih in zlasti v Alojzevišču, ki mu je vodja in katero je v enem letu pritalijancil ter na vsej črti spremenil v čisto fašistično šolo. Tu se mora vršiti pouk, molitve in medse-bojno obče-vanje v italijansčini.

Če kdo, zlasti kak pripravničar zgo-vori slovensko besedo, je takoj brez kave ali brez večerje.

Prejšnje slovenske učitelje, prefekte, sestre in celo hišnika je odposlal iz

ITALIJANSKI PATRI IN NJIHOVE METODE

Naše ljudi vabijo v cerkev z zvijačami

Postojna, januarja 1935 (Agis). V vipavskem Križu so, kjer so dolga leta prebivali domači kapucini, danes sami Ita-lijani. Ko so še bili slovenski patri, je bil Sv. Križ v gotovih dnevih v letu, kot so porcijunkule in božični prazniki, oblegan od množic vernikov, ki so prišle iz bliž-njih in daljnih krajev Vipavske doline. Od-kar pa so izgnali slovenske patre iz samo-stana, so ljudje popolnoma opustili te svo-je stare navade, čeravno bi danes kapucini imeli veliko več opravila ko včasih, ker so mnoge fare ostale brez dušnih pastirjev. Vodstvo samostana se dobro zaveda, da italijanski kapucini tu ne pridejo in ne bo-do prišli nikoli v poštev zato je zadnje bo-žične praznike, ali na lastno iniciativo, ali na namig cerkvenih oblasti, razdelilo po vsej Vipavski dolini letake. S temi so po-zivali kapucini domačine, da se udeležijo božičnih cerkvenih svečanosti, ki bodo tra-jale kot običajno, od Božiča popoldne pa do dne Nedolžnih otročičev. Da bi si za-gotovili obisk vernikov, so navedli v leta-

kih, da bodo cerkvena opravila kot tudi pridige in spovedovanje opravljali oo-lazaristi iz Mirna. Znano pa je, da so oo-lazaristi iz Mirne, ki so bili Slovenci, obla-sti že pred božičnimi prazniki aretirale in zaprle. Za ta dogodek ve vsa Vipavska do-lina. Vendar so ljudje mislili, da so jih morda že izpustili iz zaporov in so v tej veri romali v Sv. Križ. Pri prvi pridigi, ki je bila napovedovana, pa je prišel na priž-nico p. guardian in je po pozdravu »Hva-len Jezus« nadaljeval »Molimo oče naš za našega kralja«. To je vernikom zadostova-lo in cerkev se je takoj izpraznila. Kaj ta-kega so res zmožni samo Italijani. Patri se zavedajo, da je s konfinacijo oo-lazaris-tov zadan hud udarec ne samo za Goriško, ampak tudi za vsa okolica. Njihov po-skus pa smatrajo naši ljudje kot dvakrat-no norčevanje iz aretiranih očetov lazaris-tov in naših ljudi. Naš človek ni bil vajen na take zvijačnosti niti od duhovnikov, od redovnikov pa še celo ne. Na tak način samo odvrčajo našega človeka od cerkve.

VZROKI KONFINACIJE ŽUPNIKA SREČKA REJCA

Vzrok zopet podtikanje oblasti in neresnične obdolžitve

Ajdovščina, januarja 1935. (Agis). Zadnje čase se širijo govorice o vzrokih konfinacije Srečka Rejca, župnika iz Sv. Križa. Poročali smo, da je bil svetokriški župnik nenadoma poklican pred konfinacijsko komisijo v Gorico in bil konfiniran na pet let. Vzroki niso bili znani. Zda pa se govori, zlasti odkar sta bila nenadoma pre-miščena bivši podestat in učitelj Caliva ter postajenačelnik s Ceste, da so župnika konfinirali na podlagi izjav neke družine.

Na neki fašistični praznik ni ba-je ta družina razobesila državne zastave. Doma-ča kči, ki je bila pozvana, da razobesi ta-koj zastavo, je odgovorila da jo bo, toda takrat, ko bo odšel podestat iz Sv. Križa. Pri omenjeni so se nato oglasili karabiner-ji Ustrašila se je in poslala za Balillo dar v znesku 500 lir, kar pa oblasti niso spre-

jele in denar vrnilo. Iz nadaljnega je znano, da je kasneje izjavila domača kči na pritisk oblasti ali prostovoljno, da jo je na to, da naj ne obeša zastave nagovoril žup-nik Rejc. To izjavo je ba-je podpisala sa-ma, njen oče in brat in na tej podlagi naj bi bil po govoricah brez preizkave konfiniran župnik Rejc.

Znano nam je, da se župnik Rejc nikoli ni spuščal v politične stvari in lahko z go-tovostjo trdimo, da je pri tem popolnoma nedolžen. Zgleda pa, da širijo to vest, ki vzbuja med našimi ljudmi veliko ogorče-nje, Italijani sami, zlasti na podlagi pre-pira, ki je nastal med bivšim podeštatom in postajenačelnikom, ki sta si javno pre-dbacivala to zadevo. Na ta način skušajo vreči vso krivdo na druge in s tem opravi-čiti konfinacijo župnika Rejca.

SV. OTAC PAPA U OBRANU SKIH ŽIDOVA, a katolici Jugoslaveni u

Sv. Otac Pava Pio primio je u audi-jenciju madžarskog nadrabina dra He-vešija. Dr. Hevešij izložio je Papi teško stanje jevrejskih općina, koje je do-brim dijelom posljedica antijevrejske

PROGONJENIH MADŽAR-SKIH ŽIDOVA, Julijskoj Krajini . . .

propagande. Papa je izjavio da je od uvijek gajio veze sa znamenitim jevrej-skim naučenjacima i preko dra Hevešija uputio je svoje iskrene želje za miran život jevrejskog naroda.

MUSSOLINI NE VJERUJE, DA ĆE ITALIJA OSTATI TRAJNO U JULIJSKOJ KRAJINI

Pula, januara 1935. — Službena ta-ljanska novinska agencija »Stefani« objavila je u čitavoj talijanskoj štampi vijest, da je Mussolini kupio za 200.000 lira jedan vrlo rijetki kulturni doku-ment, jedan rukopis iz 14. stoljeća, — koji sadrži Danteovu »Divinu Comme-diu« i komentar Benvenuto da Imola.

Taj je rukopis velika rijetkost, a na-pisan je godine 1389. u Izoli u Istri. Na-pisao ga je jedan notar podeštata u Izoli. Taj je rukopis bio u Americi i do-šao je ponovno u Evropu posredstvom jedne rimske antikvarnice, u kojoj su ga otkrili nekoji Talijani iz Istre. Oni su posredstvom senatora Salate inter-venirali kod Mussolinija da nabavi taj rukopis, te da ga pokloni nekom istar-skom muzeju.

Mussolini je doista taj rukopis ku-pio. On znađe, da taj rukopis pretstav-lja veliku naučnu vrijednost, a kroz vijest agencije »Stefani« lansirao je i političko značenje tog dokumenta, s obzirom na talijanstvo Istre. . . U tom telegramu agencije »Stefani« kaže se da taj dokument pretstavlja »simbo-ličko značenje za talijanstvo Istre« i da je toga Duče svjestan.

Ali Duče ipak nije taj dokumenat dao nikakvom istarskom muzeju ni bi-

blioteci, ma da ih ima dosta. Senator Salata i svi ostali zaprepatili su se, kad su pročitali u obavještenju agenci-je »Stefani«, da je Mussolini odredio, da se rukopis preda na pohranu Nacio-nalnoj Biblioteci San Marko u — Ve-neciji. . .

Istarski su Talijani upravo razoča-rani. I sam »Corriere Istriano« u svom broju od 10. januara kaže, da su se svi nadali, da će rukopis biti predan nekoj istarskoj biblioteci ili muzeju. A predan je Veneciji. »Corriere« se međjutim la-žno tješ, da će tako Istra biti još jače vezana za Veneciju. . .

Medju građanstvom u Puli i osta-lim istarskim latinskim gradicima za-vladala je ovih dana upravo zbog toga panika: svi tumače taj gest Dučev kao znak, da Italija neće dugo ostati go-spodar Istre, pa je zato Mussolini na sigurnije mjesto pohranio rukopis. Sad se Talijani sjećaju svega onoga, što je Italija ranije oduzela iz Istre, ako je nešto vrijedilo, i šire svakakve kombi-nacije. Naročito se to dovodi u vezu s najnovijim međunarodnim dogodjaji-ma i komešanjem u Evropi. Ima me-djutim i Talijana, koji očekuju te pro-mjene s nestrpljivošću i veseljem.

Rimska vlada neće da daje Puli spomenik cara Augusta

Razočaranje talijan-skih krugova u Puli

Fašističko vodstvo Pule već je od ne-kog vremena opsjednuto fiksnom ide-jom, da se u Puli ima podići spomenik rimskom caru Augustu. O tome se je mnogo pisalo po novinama i već je iz-gledalo kao gotova činjenica to postav-ljanje spomenika, valjda tamo negdje gdje je ranije bila carica Elizabeta. — Medjutim iz Rima je došao sad nejav-ni odgovor, da Mussolini daje dozvolu za takav spomenik, (a i sam spomenik)

samo onim gradovima, koji dokažu, da su osnovani od Augustusa. To Pula nije očekivala i sad se osnovao neki odbor »Pro Pola«, koji muku muči, da bi do-kazao da su izmedju Augustusa i Pule postojale takve veze, koje bi se mogle tumačiti kao osnivanje Pule od strane tog rimskog cara. Izmislili su nekoje naučenjake, koji natežu historiju i iz-mišljaju neka čudesa, samo da Pula ne ostane sasvim blamirana.

službe ter njihova mesta napolnil z Ita-lijani. Prej so bili v tem zavodu samo slovenski gojenci, kajti Alojzevišče je slovenska ustanova, sedaj pa se jim na vse načine onemogoča vstop, kar pa je le v njihovo korist, ker sedanjji »Aloisi-ano« gre po poti slavnega goriškega konvikta »Principe Umberto« (ki ga je vlada zaprla radi memorala). Ta Anto-nini je tip takšnega duhovnika. Ime-novali bi še razne »Viteze«, ki si ne pri-zadevajo učiti, še manj pa delati po Kristusovih naukih, ker ti izrečno po-

vdarjajo pravice, ki jih ima vsak narod. Dejstvo, da se preganjajo ne le slo-venski duhovniki ampak tudi slo-venski duhovniški naraščaj in da cerkev proti temu ne ukrene ničes-sar, je naravnost samomor, ki sj ga cerkev prizadeja na Goriškem. Tak položaj goriškega semenišča in ostalih ustanov nikakor ne predstavlja duhovno onega, kar bi moral in kar je začrtal ustanovitelj in vodja blagopo-kojni nadškof Francišek Borgia dr. Sedej.

Istarski fašistički sekretar intere-suje se za bivši hrvatski konvikt u Pazinu

Pazin, januara 1935. — Prošlih dana boravio je u Pazinu fašistički fe-deralni sekretar za Istru Bellini. On je došao u Pazin u vezi s disciplinskom istragom protiv pobunjenih fašista, o čemu je »Istra« opširno izvijestila. Po-vodom svog dolaska u Pazin Bellini je vizitirao zgradu hrvatskog konvikta, koja još nije završena, ma da vlada već godinama određuje svote (na papiru) za dovršenje te naljepše zgrade u Pazi-nu, koja bi imala služiti za talijanski konvikt. Bellini je, navodno obećao, da će se to pitanje sada definitivno skini-uti s dnevnog reda, jer on kanj ener-gično nastupiti u Rimu, da se to sra-motno pitanje jednom riješi. Siromašni istarski seljaci digli su konvikt, a bo-gata Italija nije u stanju da ga do-vrši. . . Ukradeno nije blagoslovljeno!

IDRIJSKE ČIPKE I TALIJANSTVO JULIJSKE KRAJINE

Monopol fašističkog instituta za rasprodaju čipaka — Iskorištavanje našega naroda

Trst, januara. — U posljednje vrijeme fašistička vlada posvećuje veliku pažnju proizvodnji idrijskih čipaka. To pažnju ne posvećuje iz ljubavi i brige za naš narod koji te čipke proizvadija, već

je fašizam stvorio sistem za iskorišta-vanje radne snage naših žena i djevo-jaka koje te čipke prave.

U Gorici postoji »Institut za unapredje-nje male industrije i zanatstva« (L' Istituto per il promovimento delle piccole industrie e dell' artigianato) i tome institutu je mi-nistarstvo dalo monopol za otkup i prodaju čipaka. Taj institut vrši prodaju i daje na-ručbe ženama, a cijene udara najniže, te na tome taj institut zaradjuje velike sume na račun našega svijeta.

Još davno pred rat bili su osnovani te-čajevi za izradu idrijskih čipaka, a Italija je te čajevce reorganizirala, tako da su sva ženska djeca osnovne i građanske ško-le u tim krajevima redovito polaznice te-čajeva, a osim njih postoje tečajevi i za odrasle. To su takozvani »tečajevi usavr-šavanja (perfezionamento). Koncem škol-god. postojali su ti tečajevi u ovim mjesti-ma: Idrija 303 (20). (Prvi broj znači re-dovne učenice, a broj u zagradi učenice usavršavajućeg tečaja); Cerkno 65 (10); Čepovan 32 (6); Dol. Otlica 40 (5); Dol 54 (1); Bovec 48 (2).

Fašisti prikazuju svuda te radove kao produkte talijanskog naroda i naglašuju na osnovu tih tvorevina talijanstvo tog kraja, jer ko bi drugi, po njihovom mišljenju, osim talijana mogao da proizvodi tako lije-pe i ukusne radove. Oni u člancima i pu-blikacijama traže jedino česko, a čak i ru-sko-bizantinsko porijeklo tih čipaka, samo da ne moraju priznati da ih rade Slaveni Julijske Krajine.

Ali sve to ne bi bilo toliko štetno koli-ko sistematsko iskorištavanje rada tih na-ših proizvodjačica idrijskih čipaka, kojima su u mnogo slučajeva, te čipke jedino sred-stvo privredjivanja.

SMRT SENATORA CIPPICA

U Rimu je umro 17 o. mj. senator conte Antonio Cippico — fašista i Dalmatinac. Cippico je rođen u Zadru, postao je bio talijanski iredentista, kas-nije fašista i — senator. Osnovao je 1925 »Archivio Storico per la Dalmazia« i bio je do smrti direktor te iredentisti-cke publikacije. Bio je jedan od naj-aktivnijih dalmatinskih Talijana, koji je propovjedao da Italija mora zavla-dati svima obalama Jadranskog mora. Fašizam mu upisuje u veliku zaslugu, što je osnovao prvi fašio u — Londonu. Svi fašistički listovi donošaju mu nekrologe.

RADIO BARI

Možda neće biti na odmet, da se o ovoj radiostanici progovori par riječi. Slušaoci radija imaju prilike da svakog dana u 8 sati uveče slušaju izvještaj radiostanice Bari na nekom našem je-ziku. Prije svega svatko tko i malo poz-na naš jezik uvjerit će se da špiker go-vori iskverenim našim jezikom naro-čito u pogledu naglasaka. Nije potrebno naglasiti, da pristojnost zahtjeva, kad već daju izvještaj na našem jeziku, da taj jezik naš ne bude iskveren. Ali mož-da je ovako i bolje, jer slušaoc vidi od-mah s kime ima posla.

Mi znamo, koje su nakane tih vijesti te stanice i više smo nego svjesni, da im naši slušaoci apsolutno ne nasjedaju.

Prigodom smrti renegata i senatora Čipika javljala je radio stanica Bari, da su njegovom pogrebu prisustvovali mnogi fašistički pravci, među njima i ministar unutrašnjih posala. Neka mu bude i to, da je živio za pjesmu i fa-šizam, alal mu vera. Ali špiker je javio, da su tim pogrebnim svečanostima prisustvovali i »azzuri« iz »neoslobodjene«

NEUSPJEH FAŠIZMA U JUŽNOISTAR-SKIM SELIMA.

Pula, januara 1935. — U Pomeru tamo-šnji sekretar fašija namjerava opet usta-noviti svoje društvo. U partiju nisu upisani nego on. sekretar. i neki trgovci, koji su zbog svog posla prinudjeni da budu upi-sani. Dosadašnja propaganda za upi-nama nikakvo uspjeha, naročito omladina neće ni da čuje o fašizmu.

Trgovački odnosi između Jugoslavije i Italije se poboljšavaju

Raste izvoz i uvoz

Trst, januara 1935. — U talijanskoj su štampi objavljene službene talijanske statistike o trgovačkim odnosima Italije i Jugoslavije.

Prema statistici za prvih deset mjeseci 1934 to jest do konca oktobra Italija je uvezla iz Jugoslavije za 170 milijuna 395.882 lire dok je u istom razdoblju godine 1933 uvezla iz Jugoslavije za 156.668.465 lira. U isto je vrijeme do konca oktobra 1934 Italija izvezla u Jugoslaviju za 117.617.115, dok je izvoz iz Italije u Jugoslaviju u prvih deset mjeseci 1933 iznosio samo 87.776.118 lira.

Najviše je Italija izvezla u Jugoslaviju pamučnih proizvoda i to za 63 milijuna lira, pa riže za 7 i pol milijuna, voća za 3 milijuna itd.

Trgovačka bilanca se popravila malo u korist Italije, jer joj je pasiva manja za 16 milijuna nego lani.

Te su konstatacije o poboljšanju talijansko-jugoslavenskih odnosa tim interesantnije, ako se uzme u obzir opće stanje talijanske vanjske trgovine.

Talijanska trgovinska bilanca u toku 1934 god. pokazuje deficit 2.433.231.471 lira. Vrijednost uvezene robe tokom 1934 god. iznosila je 7.664.140.095 lira, dok je vrijednost izvezene robe iznosila 5 milijarda 231.508.624 lira. Pasiva trgovinske bilance je u 1934 god. veća za 1 milijardu od pasive u 1933 godini, koja je iznosila 1.441.238.231 lira.

IZVOZ DRVETA I JUGOSLAVIJE U ITALIJU RASTE U KOLIČINI I VRIJEDNOSTI.

Ovih dana objavljena je italijanska službena statistika o snabdjevanju Italije drvom iz Austrije i Jugoslavije. Prema toj statistici, Italija je za prve tri četvrti prošle godine uvezla iz Austrije 252.000 tona drva, prema 247.000 tona u prethodnoj godini. Uvoz drva iz Jugoslavije u istom razdoblju porastao je od 250.000 na 387.000 tona. Dok se vrijednost austrijskog izvoza drva u Italiju za respektivna razdoblja smanjila od 46,6 milijuna na 39,2 milijuna lira, dotle je Jugoslavija postigla ne samo veću tonažu nego i veću vrijednost.

Istupanjem iz Internacionalnog drvnog komiteta Jugoslavija je uspjela da za prve tri četvrti prošle godine znatno poveća svoj udio u talijanskom uvozu drva. Dok je prema sporazumu koji je nudio pomenuti komitet Jugoslaviji pripadalo svega 30 posto od zajedničkog kontingenta drva, dotle je u slobodnoj utakmici Jugoslavija uspjela da transportira 46 posto. Austrija, koja je ostala u Komitetu i kojoj je pripadala kvota od 43,5 posto, uspjela je da izveze svega 30 posto.

VELIKA EMIGRIRANJA IZ PAZINSKE OPĆINE

Prošle godine emigrirala 583 lica. Pazin, januara. — Objavljena je statistika Pazinske općine za prošlu godinu. Lanijske godine se rodilo 494 djece, a umrlo je 256. U općinu se uselilo 379 lica, a iselilo se prošle godine ukupno 583 lica, od toga 263 muška i 320 ženskih, tako da je prirast pučanstva Pazinske općine iznio kroz 1934 god. samo 34 lica.

U samom mjesecu decembru iselilo je iz Pazinske općine 80 lica, a uselilo se 38 lica.

INDUSTRIJA RIBLJIH KONSERVI U JULIJSKOJ KRAJINI PROPADA

Il Giornale d'Italia od 11 o. m. donosi članak o industriji ribljih konservi i njenom razvoju u Julijskoj Krajini. U tom članku donosi i intervju sa dr. Brunom Coceanim, predsjednikom federacije industrijalaca ribarstva. Coceani je izjavio da je iza 1929 zapala u krizu industrija konserveriranja ribe u Julijskoj Krajini, a sudeći po platama radnika i namještenika, kao i po visini proizvoda može se zaključiti da ta industrija u Julijskoj Krajini konstantno pada. Uz to pada i konsum u Italiji, kao i eksport u inostranstvo.

10 ZAPOVJEDI ZA FAŠISTIČKE SVEUČILISTARCE

Organ turinske sveučilišne omladine »Vent'anni« donio je u jednom od posljednjih brojeva »deset zapovjedi za mlade fašiste«. Te zapovjedi glase:

1. Slušati Ducea,
2. Mrziti do zadnjeg daha neprijatelje Duceove t. j. neprijatelje Demovine — itd.,
3. »zapovjed« glasi:

Voljeti više rat nego mir.
Fašističke novine hvale u superlativima tu omladinu, koja se ravna po tim zapovjedima, a naročito urednika lista »Vent'anni« Guida Pallotta. Taj će Pallotta sigurno naslijediti u Zenevi baruna Aloisija, kada je tako poslušan Duceu i kada je tako miroljubiv.

MUSSOLINI JE PLATIO FASISTU LORENZINA SA 2000 LIRA

Pula, januara. — Fašista Ničo Lorenzin iz Medulina, kojega je ubio šišanač Popazzi, »plaćen« je sada od Ducea. Mussolini je poslao obitelji pokojnog Lorenzina 2000 lira. Medjutim ni u Medulinu ni na cijeloj Puljštini nije se našao niko, ko bi bio rekao »Bog ga pomiluj« i mnogima je odahnulo, kada su doznali, da je Lorenzina stigla davno zaslužena kazna.

Istra ide brzim tempom u gospodarsku propast

ŽELJEZNICA TRST-POREČ SE UKIDA

Mjesto željeznice promet će vršiti autobusi posebnog društva ministarstva saobraćaja — Propast puljskih autobusnih društava

Pula, januara 1935. — U Puli i u cijeloj zapadnoj Istri pobudila je veliku senzaciju vijest da će biti ukinuta željeznička pruga Trst—Poreč. To pitanje je tako važno i toliko je uzbudilo duhove, da je i »Corriere istriano« od 17 o. m. donio dugi članak o tome pod naslovom: »Ukidanje porečke željeznice — Za čuvanje interesa Istre«. U tom članku se od riječi do riječi veli o tom pitanju slijedeće:

»Doznajemo da će ministarstvo saobraćaja u najkraće vrijeme ukinuti željeznicu Trst—Poreč, i da će je zamijeniti jednim sistemom autobusnog prometa, koje će se povjeriti društvu »Istituto Nazionale Transporti«, koje je potpalo pod ministarstvo saobraćaja. Ta zamjena se nebi ograničila na samu željezničku liniju, već bi se protegla i na autobusni promet kojega sada vrše privatna društva, i to na ona koja vrše saobraćaj u zoni današnje željeznice, kao i na ona koja na neki način služe produljenju željezničke linije.

Doznajemo da su svim društvima, koja su do sada imala provizornu koncesiju za autobusni promet, oduzete koncesije sa datumom 1 aprila.

Ta mjera obuhvatila je slijedeće linije: Trst—Pula, Trst—Kopar, Motovun—Trst, Poreč—Pula, Poreč—Pazin, Poreč—Rovinj i Umag—Buje.

Ona društva koja imaju »definitivnu« koncesiju bila su već obavještena na im se koncesija neće produžavati kao do sada, a niko od njih, ni oni prvi ni ovi posljednji, neće dobiti nikakove oštete.

Na osnovu informacija kojima raspolažemo ministarstvo saobraćaja će novom društvu, kojemu će povjeriti autobusni promet, davati 2 milijuna lira subvencije.

Ta 2 milijuna će ministarstvo dati zato

što je dosada pokrivalo tom svotom deficit porečke željeznice.

Sjedište tog novog društva bit će u Trstu, a Pula će izgubiti i ono par automobilskih koncerna, koja su do sada vršila saobraćaj u Istri. Osim toga će se i unapred ceste popravljati i uzdržavati iz pokrajinskog fonda, bez da i centezim od te dvomilijunske subvencije bude utrošen na ceste. To kaže i »Corriere« i priznaje da se Pokrajinska administracija nalazi u očajnom položaju (E se noi pensiamo alla tragedia in cui si dibatte l'Amministrazione della Provincia...) i traži barem to da se ta 2 milijuna dadu pokrajini za popravak i uzdržavanje putova.

Kako se vidi i Talijani priznaju da će ukidanje te željeznice imati teških posljedica na već očajan gospodarski položaj Istre. I »Corriere« kaže da bi bilo iluzorno nadati se da će ukidanje željeznice i zamjenjivanje sa državnim autobusnim društvima, donijeti Istri koristi. A boji se i za Pulu i priznaje da će

to biti još jedan udarac opustošujućem sromaštvu u ekonomskim mogućnostima Pule.

»Corriere« se poziva i na sentimentalne razloge i kaže da je ta željeznička pruga povezivala kompaktno talijanske krajeve Istre, i boji se da će te veze sada nestati. Ali ni ti razlozi neće sigurno biti uvaženi, jer Istra ide stalnim tempom u gospodarsku propast, pa ni naponi istarskih fašista, kao ni naponi prefekta Cimorona, neće uspjeli da tu propast zaustave, jer su, nažalost prilike takove da ne možemo očekivati nikakova poboljšanja.

U ovom novom pothvatu fašističke vlade izgubit će opet naš narod, jer fašistička će društva pobirati milijunske subvencije, a narod će plaćati poreze za popravak cesta.

COSULICH ZAHTEVA OD VLADE 90 MIL. LIRA

Če se to ne zgodi, bodo tržaške paroplovne družbe prisiljene ustaviti promet

Trst, 20 januara. Te dni je zasedal v Trstu pokrajinski svet korporacijskega gospodarstva za tržaško pokrajino. Zasedanju je predsedoval tržaški prefekt Tiengo, ki je imel daljši govor o nič kaj rožnatem gospodarskem položaju Trsta in okolice. Ob tej priliki je lastnik znane tržaške paroplovne družbe Anton Cosulich predložil prefektu spomenico, v kateri ga je naprosil za njuno rešitev v spomenici navedenih zahtev, ker bodo morale sicer vse tržaške paroplovne družbe ustaviti promet. Spomenica pravi med drugim:

»Leta 1933. je vlada v skrbeli zaradi prevelikega pojevanja prometa tovornih ladij in da omogoči brodolastnikom čim večjo plovbo ter tako omeji brezposelnost, dovolila posebno plovno nagrado v znesku 70 milijonov lir. Leta 1934 je bila ta nagrada znižena od 70 na 50 milijonov lir, kar predstavlja vsekakor nezadostno vsoto; če je vlada ne bo dopolnila (na prejšnjo visino), bo treba paroplovno omejiti najmanj za 15 do 20 odstotkov. Paroplovne družbe so pred časom predložile zahtevo po integralni obnovitvi nagrade za leto 1935, a kljub vsem korakom, ki jih je podvzela naša federacija smo že preko prve polovice decembra, ne da bi dosegli omejeno obnovitev. Z napetostjo pričakujemo dopolnitve nagrade že za leto 1934, in enako nagrado tudi za leto 1935, jer bi bili sicer, če se to ne zgodi, prisiljeni ustaviti promet«.

Boljšega in kompetentnejšega komentara in obenem demantija k fašističnim vestem o povečanju prometa v tržaški luki ki so o njem pred dnevi tako na široko pisali tržaški in tudi drugi italijanski listi, bi pač nihče drugi ne mogel dati, kakor je to storil odlični predstavnik italijanske trgovske mornarice Anton Cosulich.

MADŽARSKA ZASTAVA OPET ĆE VIJORITI U RIJEČKOJ LUCI

DA LI ĆE TO SPASITI RIJEKU OD PROPASTI? Talijansko-madžarska konvencija o tranzitnoj trgovini preko Rijeke

Rijeka, 20 januara. Objavljen je tekst talijansko-madžarske konvencije o regulisanju mađarske tranzitne trgovine preko Rijeke. Ovu konvenciju talijanska vlada je već ratifikovala, pa čim bude izvršena izmjena ratifikacionih instrumenata konvencija će biti stavljena na snagu.

U stvari ova konvencija zamjenjuje onu koju su Italija i Mađarska bile zaključile 25 jula 1927 godine, u cilju da se mađarski izvoz i uvoz skrenu preko Rijeke, ali ovaj cilj nije bio postignut, pa konvencija nije mogla da bude primijenjena, pošto je mađarskoj trgovini bio povoljniji put Dunavom do Crnoga mora. Sada su, međjutim, ovom konvencijom učinjene Mađarskoj još neke olakšice, koje bi njen trgovinski saobraćaj imale da privuku na Rijeku.

Mađarskoj su date olakšice u pogledu ležarine kao i drugih taksa pri smještanju trgovinske robe u javnim

skladištima na Rijeci, Mađarska vlada može da se služi riječkim pristaništem i pri registraciji brodova, koje bude nabavila, i koji će moći da plove pod mađarskom zastavom. Mađarskoj će se staviti na raspoloženje jedan magacin ili izvjesni dijelovi magacina u riječkom pristaništu, kako potrebe budu iziskivale. U vezi s tim, ustanovit će se jedan mađarski carinski otdjel, kojim će upravljati mađarski carinski činovnici.

Osim toga obrazovat će se stalna talijansko-madžarska komisija sa sjedištem na Rijeci, koja će imati zadatak da proučava i određuje mjere za olakšanje trgovinskog saobraćaja između Italije i Mađarske.

Ova konvencija zaključena je na dvije godine. Ako dotle ne bude otkazana, automatski će se produžavati svake godine.

MADŽARSKA V TRŽAŠKE M RADIJU

Trst, 22 januara 1935. — (Agis). — S ponedjeljkom 21 t. m. je začel tržaški radio oddajati tudi v mađarsčini. Oddajal bo vsak dan četvrt ure razne vesti, ki direktno zadevajo Italijo in Mađarsko. Na Mađarskem je bila ta vest sprejeta z velikim veseljem in ne morejo nikakor prehaliti te uvedbo. V tržaškem radiju bo mogoče poslušati vse evropske jezike, našim ljudem pa na vsemogoče načine prepreču-

jejo, da bi poslušali oddaje ljubljanske ali pa zagrebske radio postaje.

POZIV NA GLAVNU SKUPSTINU DRUŠTVA »ISTRA, TRST, GORICA« U SUBOTICI

Prosvjetno i potporno društvo »Istra, Trst, Gorica« u Subotici održat će u nedjelju 3 februara o. g. svoju redovitu glavnu skupstinu u 2 i pol sata po podne u Gradskoj školi (Wilsonova ul. 38) na koju se pozivaju svi članovi.

Fašističke političke parobrodarske pruge

OGROMNI DEFICIT DRUŠTVA »SAN MARCO« ZAŠTO TALIJANI JOŠ DRŽE TE NERENTABILNE PRUGE

Šibenik, 18 januara. Vrlo su interesantni podatci ovdajnje lučke kapetanije iz kojih se vidi koliko je putnika doputovalo i odputovalo jugoslavenskim i talijanskim parobrodima iz inozemstva u tuzemstvo i obratno. Statistika najbolje govori u prilog davnoj tvrdnji da Talijani ne iz neke materijalne koristi održavaju pruge s našim lukama nego upravo iz političkih motiva ne žaleći velike deficite, koji uslijed takve politike nastaju. Društvo »San Marco« u Veneciji održaje prugu s našim lukama i tuda saobraćaju dva i tri puta tjedno ogromni parobrodni tipa »Morosini«. Vrlo su rijetki slučajevi da na ovim parobrodima, čije uzdržavanje zahtjeva ogromne troškove, osim brodske posade imade naših putnika. Ni roba se ne prevozi ovim parobrodima. Oni su čisto na teret svog društva, da i ne govorimo o pokrivenju troškova. U tuzemnom prometu sa jugoslavenskim parobrodima doputovalo je u Šibenik 96.166 putnika raznih narodnosti, a odputovalo od prilike isto toliko. Jugoslavenski su parobrodi imali 100 postotni udio u prevozu. U inozemnom prometu naši su brodovi vozili 444 putnika, a talijanski parobrodi skupa u tuzemnom i inozemnom prometu svega 745. Ovo je statistika onih putnika, koji su se u Šibeniku iskrcali, dok oni koji su bili na prolasku s jugoslavenskim parobrodima i zadržali se u gradu oko dva sata iznosi oko 200.000.

Kako su Francuska i Engleska „likvidirale“ Talijansko-Abesinski sukob

Pitanje talijansko-abisinskog sukoba riješeno je onako kako se nije očekivalo. Prva tužba zbog talijanskog napada na abesinske pozicije kod Ual-uala i dvije kasnije tužbe zbog ovetovanih talijanskih napada na teritoriju, koji je nesumnjivo abesinski bile su takve naravi, da se je s pravom očekivalo, da će Društvo naroda to pitanje raspravljati na posljednjem zasjedanju. Ali abesinske tužbe nisu došle pred savjet. Abesinija i Italija su upućene, da se međusobno sporazume i da same riješe taj spor. Francuska i Engleska djelovale su na Abesiniju, da odustane od inzistiranja u Zenevi. Njihovom je intervencijom došlo do takvog ishoda, jer bi u diskusiji, koja bi bila nastala njihova situacija bila vrlo mučna. A Abesinija je vidjela, da je u takvim prilikama nezina pozicija nemoguća i pokorila se.

Pariski »Temps« je na uvodnom mjestu pisao o Zenevskim rezultatima, da je među ostalim rekao i ovo:

»Naponi, koje su činili g. Laval i g. Eden, da bi se ublažila »strina u talijansko-abisinskom sporu, potpuno su uspjeli. Trebalo je, u stvari, da se sprječii javna debata o tom sukobu pred savietom, jer bi to bilo stavilo Društvo naroda, redovito izabrano od abesinske vlade, u delikatnu poziciju, koja bi mogla da izazove pitanja sposobna da naruše internacionalnu atmosferu tako sretno razjašnenu francusko-talijanskim sporazumom. Stanci, koje je g. Laval imao s barunom Aloisijem na jednoj strani i pretstavnikom Abesinije u Zenevi na drugoj strani, imali su rezultat prioremu jednog načelnog sporazuma. Normalno je, da su se Francuska i Engleska, potpisnice zajedno s Italijom uzovora o nezavisnosti Abesinije od 1906, zauzele za priateljsko riješenje diferencija, jer bi bilo moglo imati ozbiljne neuzodne posljedice, kad bi se to pitanje bilo tretiralo javno pred Savietom Društva naroda. Tim više kad se radi o događajima na teritoriji, koji nisu bio razgraničen i kad odgovornosti ni jedne ni druge strane nisu jasno ustanovljene.«

ŽENSKI FAŠJI ĆE »ODGAJATI« SELJAČKE ŽENE U ISTRI

Trst, januara. — U svima »Fasci Feminili« organizirat će se sekcija »Massaie rurali« (seljačke domaćice). Tim sekcijama je fašistička stranka stavila u dužnost da odgajaju seljačke žene. Ženski fašiji će održati po selima tečajeve o uzgoju djece, o hranjenju itd. i na taj način misle da će podignuti selo.

Po toj uredbi će gradjanke-članice fašija odgajati naše seljačke žene. Medjutim glavna akcija tih »fašističkih žena« bit će fašistička propaganda. Tako neka Lina Galli piše u »Corriere istriano« da je dužnost fašističkih žena »da u seljakinjama probude interes za novu duhovnu aktivnost na koju ih zove stranka«.

Tako misle Line Galline podignuti istarsko selo.

UMRLA »ŽENA I MAJKA JUNAKA«

Pazin, januara. — U Pazinu je umrla Ana Ujčić (Uličić), žena nekadanjeg tajnika Talijanske liberalne stranke u Istri i majka dvojice poginulih fašista. Sprovod je bio velik, a prefekta je zamjenjivao načelnik pazinski, Jedna istarska novina pišući o pok. Ujčići kaže:

»S njome nestaje istarske žene, koja je daleko više nego ijedna druga, bila označena krstom žrtve na oltaru Demovine«.

FAŠISTI DEMONSTRIRAJU PROTI FAŠIZMU

Protifašistične demonstracije — fašistov u Zagradu

Gorica, 18. januarja 1935. (Agis). — Do pomembnih demonstracij, ki so jih priredili in se jih tudi udeležili fašisti sami proti režimu, je prišlo pred dvema tednoma v Gradišću in Zagradu. Zaradi neznanega vzroka so zaprli neko tovarno in je pri tem prišlo večje število delavcev ob zaslužek. Zaradi tega je prišlo do velikih demonstracij, katerih so se udeležili, kar je zelo zanimivo, pred vsem člani fašističnih mladinskih organizacij, avangardisti, itd. Ker so se fašistični predstojniki bali kaznovati svoje člane, so zato demonstrante poklicali v fašjo, kjer jim je tajnik ukazal, da morajo vrniti uniforme. Poleg tega so se trudili, da bi kolikor mogoče prikrili vso zadevo pred javnostjo.

FAŠISTOVSKI MLEKARSKI TEČAJ V TOLMINU

Tolmin, 20. januarja 1935. (Agis). — Pred kratkim so otvorili v Tolminu tečaj za okoliške mlekarje. Otvoritev so prisostvovali zastopniki vseh oblasti; slavnostnim otvoritvenim govorom sta sledili dve strokovni predavanja v italijanski. Kot zglada, polagajo danes fašistične oblasti na to gospodarsko panogo, ki je bila svojčas pri nas zelo razvita in podlaga tolminskega gospodarstva veliko pažnjo. Vendar pa s tem ne bodo več mnogo pomagali, saj je moral kmet skoro polovico svoje živine prodati, da krije davke in je v vedni nevarnosti, da bo tudi zadnje glavo moral žrtvovati v ta namen. Imeli smo številne mlekarke zadruge, ki so jih vodili sami naši ljudje, pa so nam jih s svojimi metodami popolnoma uničili. S tečajem in z besedami danes ne bodo opravili ničesar več.

TALIJSKI LINGVISTIČKI ATLAS

Matteo Bartoli, profesor svenčlišča u Torinu, rodom iz Labina, izdaje »L'Atlante linguistico italiano«. Taj rad subvencionira Ministarstvo prosvjete, društvo »Tre Venezie« i drugi. Bartoli je poznati predratni irendentista, a i danas se aktivno bavi »irendentističkom« propagandom za Dalmaciju, pa će sigurno i to njegovo posljednje djelo, iako je strogo naučno, nositi tragove Bartolijeve irendentističke ideologije.

PRESIJA NA RODITELJE DA UPIŠU NOVORODJENČAD U STRANKU

Trst, januara. — Pokrajinski komitet »Opera Balilla« pozivlje u zadnje vrijeme preko štampe i posebnim pozivima roditelje male djece da upišu u fašističku organizaciju i tek novorođenu djecu. To novorođjenčad postaje, kada dobije iskaznicu »prebalilla« i »prepiccole italiane«. Ti »prebalille« nemaju dužnost da vrše nikakove vježbe ni ne sudjeluju u paradama ni javnim nastupima. Jedina dužnost njihovih roditelja je da plate iskaznicu i članarinu i da povijaju i doje te mlade fašiste.

ZARADI ŠESTNAJSTIH INOZEMSKIH CIGARET

Pred okrajnim sodišćem u Trstu je bil oprošćen zaradi pomanjkanja dokazov neki Luigi Allegretti, katerega so prijeli finansijski stražnici, ko si je hotel prižgati cigareto. Presenćen nad »kontravencionom«, ki so mu ga napovedali stražnici, je povedal, da je cigarete katere so cariniki videli, kupil na nekem parniku. Toda to ni nič pomagalo in stražnici so mu zaplenili vseh 16 cigareta, ki jih je še imel ter je moral tako cediti sline še za tisto cigareto, ki mu je bila vzeta iz ust. Sodišće ni smatralo potrebno da bi reveža zaradi 16 inozemskih cigareta obsodilo na »ričet« in ga je zato oprostilo. — (Agis).

KOMEDIJA V DRUŽINI:

FAŠISTI MED SEBOJ

Tržaški humoristični list je objavil karikaturu profesorja glasbe, ki se bori za italijansko muziku u Trstu — »Nacionalni Trst« pa se zgraža... nad obema.

Dogodbica je poučna in zanimiva in vredna, da jo objavimo.

Tržčan je svet zase. Ponaša se s svojom tradicijom u svojim lokalnim patriotizmom in se ne da kar tako ugnati, tudi od fašizma ne. Tudi »odrešenju« ga ni prav nič spremenilo in kadar le more pokaže se zmerom rad svojo pravo barvo. Tržčan je slej ko prej Tržčan — »triještine« — in zanj so Italijani iz Italije samo »taljani«, kakor jim pravi tudi u svojem dialektu.

Eden takih »taljanov« u Trstu je tudi gospod Federico Bugamelli, direktor tržaškega Konservatorija. Doma je u Boloniji, a je že 15 let u Trstu. Vendar vidi u njemu vsak Tržčan še zmerom »taljana« in bi ubogemu profesorju najbrž tudi sto let bivanja u Trstu ne pomagalo, da bi ga štel bil med izbrane čistokrvne »triještine«. Tako je pač s tržaškim lokalnim patriotizmom in gorje mu, kdor tega ne upošteva.

Pa je imel gospod Bugamelli, ki je sicer odličan muzikus in sploh učena glava, nesrečno roko in je šel — u Rim potožiti nesrečne prilike, ki vladaju u Trstu na glasbenem polju, da bi tako lažje izprosil

ITALIJA SE BOJI NJEMAČKIH ASPIRACIJA NA JUŽNI TIROL

Poslije saarskog plebiscita »Giornale d'Italia« napisao je u jednom uvodniku, da će sada Njemačka navaljivati na Južni Tirol, pa upozorava na tu opasnost. Rimski list citira neke njemačke listove, koji već pišu o oslobađanju Tirola...

Rimski list »Popolo d'Italia« oborio se ovih dana veoma žestoko na njemačkog pjesnika Friedricha Georga Jungera. Taj je naime izdao zbirku pjesama u kojoj Rimu prijeti smrću i propašću.

»Jao tebi Rime, pjeva Junger, doći će dan kada ćeš biti pokopan u svojem prahu. Teutonski orao pljuvat će na te-

be vatru. Tvoje stare palače gorjet će u noći kao baklje. Vatikan i Kvirinal srušit će se. Njihovi stupovi i lukovi, znakovni antiknog triumfa, strovalit će se pod zadimljenim ruševinama«.

Rimski list između ostaloga kaže: Prije nego što teutonski orao donese vatru nad Rim, još će mnogo vode proteti ispod mostova Spreve... U svakom slučaju prije nego što teutonski orao dodje u Rim, u Rim novih liktorskih sveznjeva, on će si temeljito podrezati krila... Te pjesnike treba ipak uzeti ozbiljno, jer oni dokazuju kakova pomjetna vlada dušom njihovi naroda...

UKINUT NJEMAČKI PRIVATNI TEČAJ U JUŽNOM TIROLU

O privatnim tečajevima njemačkog jezika u Južnom Tirolu, bilo je već govora. Te je tečajevima talijanska vlada dozvolila u maju prošle godine. Uvjeti pod kojima se dozvoljava otvaranje tečajeva takvi su da je teško doći do dozvole. Među ostalim traži se na pr. od učitelja, osim pedagoške sreme i još i potpuno vladanje talijanskim jezikom. kao i to da je politički pouzdana osoba. Pored svega toga, podučeno je

više molba, od kojih je dosad povoljno riješeno 15. Poduka njemačkog jezika mora se vršiti u tim privatnim tečajevima na talijanskom jeziku. što pokazuje slučaj neke gospodjice, imenom Fink, iz Bozena, kojoj je oduzeta dozvola da drži tečaj. Ona naime nije htjela da podučava u talijanskom jeziku, pa su joj vlasti zabranile tečaj, koji su joj malo prije bili dozvolili.

ITALIJANSKI KARABINJERI U JUŽNEM TIROLU SE MORAJU ODSLEJ NAUČITI NEMŠKO

Nemški list »Münchener Neueste Nachrichten« poročajo iz Innsbrucka, da je italijansko notranje ministarstvo razposlalo na vse žandarmerijske postave u nekdanjem južnem Tirolu obširen dopis, u katerem nalaga orožnikom (Carabinieri), da naj se nemudoma priučijo nemškemu jeziku, da bodo mogli s prebivalstvom, ki govori nemščino, kot materini jezik, občeovati. Razpis zahteva, da se mora to zgoditi u najkrajšem času in bo zahteval od orožniških pred-

stojnikov točna poročila o izvedbi tega predpisa kakor tudi podrobno poročilo o znanju nemščine orožniškega osebja.

Sicer je treba še počakati, da bomo videli, kako bodo to naredbo osrednje vlade na licu mesta dejansko izvedli, vendar pa je že dejstvo, da je bila naredba izdana, dokaz, da dozdej ni bilo mogoče uvesti italijansčine kod občeovalni jezik u nemškem južnem Tirolu.

POTALIJANČEVANJE NJEMAČKIH PREZIMENA U JUŽNOM TIROLU

Italijanizacija prezimena, djelo toliko nepravedno, toliko i nekulturno, vrši se i u Južnom Tirolu. Medjutim, kako izgleda, ne provodi se još generalno i obvezatno, nego — za sada — pojedinačno, više kao slučajno, ali opet u presiju općinskih vlasti osobito na obitelji, koje uživaju ili traže kakvu potporu. Po tome se najjasnije može vidjeti, kako akcija za promjenu njemačkih prezimena slabo napreduje te nailazi kod stanovništva na otpor, koji je, uostalom, i razumljiv i opravdan.

Potalijančevanjem njemačkih prezimena upravljaju najviše pokrajinske vlasti. Tako je, nedavno, prefekt u Bozenu dao povjerljive upute općinskim načelnicima, kako da djecu u stanovništvo. A kako pak oni postupaju, evo jedan primjer:

U selu Tirol živi neka Elise Larch, majka dvoje djece, koja dobiva potporu u iz-

nosu od 40 lira. Kad je na staru godinu došla u općinski ured da traži potporu, koju su joj inače prije uvijek na vrijeme sljali kući, rekao joj je podesta Canziani, da će dalje dobivati potporu samo u slučaju, ako promijeni prezime Larch u Larice, Štoviše, tada će joj iznos još i po- visiti, a u protivnom pak slučaju izgubit će i onih 40 lira. To isto zahtjevao je podesta i od drugih.

Prema talijanskim prikazima potalijančevanje prezimena navodno dobro napreduje i ljudi »spontano« traže, da im se promijeni prezime. Vjerojatnije je ipak ono što piše o tome »Der Südtiroler«, da se Nijemci južnog Tirola protive italijanizaciji i tek tu i tamo, i to oni koji su ovisni, u malem broju, po par u mjestu, mijenjaju svoja njemačka prezimena.

ETAPE ITALIJANSKEGA IMPERIJALIZMA

Uvedba italijansčine na srednje škole u Austriji

Na Dunaju se nahaja že delj časa senator Salata, ki ima nalog od italijanske vlade, da se z Avstrijo pogaja za »kulturno pogodbo« med Italijo in Avstrijo.

Kot prvi uspeh te pogodbe je treba omeniti ustanovitev posebnega italijanskega kulturnega zavoda na Dunaju. Kulturni institut bo tudi tehnično središće za vso italijansko propagando u Avstriji. Tudi politična propaganda se bo vedno lahko uspešno in prijetno skrila pod streho kulturnega instituta.

Druge pridobitve u italijanskem smislu bo uvedba italijansčine na srednjih šolah. Senator Salata se je trudil, da bi italijansčina sploh nadomestila kakšen drugi, dozdej vpeljani moder- ni jezik, z drugimi besedami francoš-

čino, ki naj bi popolnoma izpadla, toda zdi se, da tako dalekosežna zahteva Italije vendar le ne bo prodrla. Toda dosegel je že toliko, da bodo imeli srednjošolci odslej možnost, da sami prostovoljno izberejo, če se bodo učili italijansčine ali francošćine; in takoj ob vpisu u prvi razred srednje škole, tako da bo vsaka sprememba pozneje zvezana s težavami.

Ravno tako bo italijansčina vpeljana kot obvezen predmet tudi u avstrijske trgovske škole in pri diplomskih ispitih bo znanje italijansčine potrebno. — Senator Salata bi rad dosegel, da bi bilo znanje italijansčine tudi obvezno za gotova mesta u državni trgovinski službi ter predvsem za vstop u diplomatsko službu.

Hitlerovci optužuju Italiju zbog marsejskog atentata

»Novosti« su donijele prevod jednog lista, što su ga hitlerovci raširili po čitavoj Austriji. U njemu je rečeno među ostalim i ovo:

»Mi smo već označili, čiji je to interes, da se terorističke mjere provode. Ipak nikada ne bi došlo do tih događaja, da se nije pri talijanskom poslanstvu u Beču nalazio dr. Eugenio Morreale kao ataše za štampu. On je postao faktični despot Austrije. Pomoću novčane subvencije, koju je davao Heimwehru, preko kneza Starhemberga, niemu odanog, želio je u Srednjoj Evropi da uspostavi stare granice rimskog imperija.

Taj čovjek je pronašao austrijsku nezavisnost, koja se u tome sastoji, da neograničeno vlada. On je austrijsku nezavisnost podigao na princip fašističke politike i time osigurao rimskoj politici prolaznu vlast u Alpama. On je, ukratko rečeno, zao duh njemačkog naroda u Austriji. Ali on je svojom imperijalističkom politikom prouzročio neizmjeran bol jugoslovenskom narodu. Smrt jugoslovenskog kralja, kao i smrt francuskog ministra inostranih poslova Barthoua nosi on na svojoj savjesti. Po zaključenju jednog ugovora hrvatskih emigranata s Italijom, koji je težio da podupre talijanske ciljeve (raskomadanje Jugoslavije i aneksiju Dalmacije), preuzeo je Morreale da ih savjetom i djelom potpomaze. Kao i sa Heimwehrom, služio se on u tome i poznatom bankarskom kućom Topolanatski. On je u najmanju ruku znao za sva teroristička djela protiv Jugoslavije, i u njegovom je prisustvu u Beču stvoren plan da se ugrozi promet stranaca u vlakovima. On je tada taj plan odobrio i potpomogao. On je također stal član redakcijskih razgovora u emigrantskim krugovima u Beču, čije je on lažne vijesti o Jugoslaviji, kao ataše za štampu, dalje razlašao.

Dok je Perčec u Beču organizovao borbu protiv Jugoslavije, Pavelić je radio u Italiji. Njegov glavni štab je bio u Pesaru, nedaleko od dalmatinske obale. Filijale je držao u Trstu, na Rijeci i u Zadru, odakle su njegovi agenti snabdjevali teroriste oružjem i eksplozivnim materijalom. Sve se to dešavalo sa znanjem i finansijskom potporom talijanskih vlasti. Pored redovne vježbe terorista u rukovanju bombama stvorena je također uniformirana vojska ustaša. To su poznati ustaše o kojima se toliko govori poslije marseilleskog zločina. Onj su imali svoj tabor u Borgotaru kod Brescije, dok su manji bili rastureni po cijeloj sjevernoj Italiji. Tr je teroristička vojska Pavelića za svoje ciljeve obučavana i to od bivših austro-ugarskih oficira.

Iz kadra tih ustaša je i terorista Oreb, kome je Pavelić — obećavši mu 500.000 dinara dao nalog u Pijacenci decembra 1933 godine, da ubije Kralja Aleksandra. Na talijanskom teritoriju primio je on dvije bombe, dva revolvera i 80 naboja. Taj atentator je prešao preko Austrije i u Klagenfurtu je trebao da čeka na bliže naredbe. Tada je Kralj izbjegao atentatu, ali je istom krugu uspjelo da ono što je propušteno u Marseilleu nadoknadi; i dalja će istraga pokazati da je taj zločin izvršen sa znanjem talijanskih krugova.

IZ FAŠISTIČKE ŠKOLE...

U nekom mjestu Južnog Tirola dogodio se u školi ovaj slučaj. Učitelj je kod neke djevojčice opazio njemačku knjigu, te je zatražio da mu kaže odakle joj knjiga. Medjutim je djevojčica na sva pitanja šutjela, a rekla je da joj je knjigu dala neka njemačka učiteljica tekar onda, kad ju je učitelj doveo pred sliku Majke Božje. Pred licem Bogorodice uplašena djevojčica nije više tnila, nego je rekla istinu. I učiteljica a i roditelji djevojčice imali su kasnije nedrilike pred vlastima radi njemačke knjige. A slučaj da se dijete sili na priznanje pred likom Majke Božje spada, svakako samo u fašističku školu.

vsaj nekaž potpore. Gospod Bugamelli je namreč tajnik tržaškega sindikata glasbenikov in je u tei svoji funkciji smatral za svojo dolžnost, da na najvišjemu mestu — na zborovanju Nacionalnega sveta sindikata glasbenikov, ki se je vršilo u Rimu 15 decembra 1934 — očrni Trst u nacionalnem pogledu... Da bi iztisnil čim večjo podporo za tržaške glasbenike, si je mož u sveti vnemi gotovo marsikaj izmislil. Tarnal je, da je Trst na meji in preveč podržen »zahrbtnim« in nevarnim vplivom od zunaj — tudi u glasbenem pogledu. Trst da ni še čisto italijanski in da za »italijanske viže« še nima pravega smisla. Rim naj to upošteva in naj »čistokrvnim« italijanskim umetnikom u Trstu priskoči na pomoč, če hoče, da bo tudi Trst imel — italijanski glasbeni okus. In sploh se je mož u dobri veri zelo potrudil...

Revež, da bi tega nikdar ne bil storil! Komaj so »čistokrvni« triještini zvedeli za to blatenje »patriotičnega« Trsta u Rimu, že so napolnili vsa svoja trobila in »uzaljenosti« ni bilo ne konca ne kraja. Izposodili so si za to priliko tržaški humoristični list »Marameo«, ki je izhajal še pod raniško Avstrijo in je glasnik tržaške »tradicije«, pa so v njem udarili po »taljanu«, ki si upa nacionalno blatiť Trst, ki da je vendar svoj patriotizem znal pokazati že tedaj, ko gosp. Bugamellija še ni bilo u Trstu, in je Trst — vse ob pravem času in na pravem mestu — zastavo nacionalnega navdušenja sploh vedno visoko dvigal...

A glej ga spaka! Da bi zdaj »Marameo« tega nikdar ne bil storil! Globoko uzaljena u svojem »patriotizmu« se je namreč dvignila proti tržaškemu humorističnemu listu — Zveza tržaških profesionalistov in umetnikov, ki se u tržaškem »Piccolu« z dne 12 tm. zgraža nad takim »zahrbtnim klevetanjem« tako odličnega nacionalnega delavca kakor je g. Bugamelli, katerega da sta vodila u Rim samo »čistokrvni patriotizem« in zaskrbljenost nad »nacionalno usodo Trsta in njegove pokrajine, ki je obmejna pokrajina in zato bolj izpostavljena zahrbtni infiltraciji tujih — ali vsaj ne latinskih teženj.«

A to še ni vse. Čistokrvni židovski »Piccolo« tega »zlobnega« podtikanja nekaterih zapovjedcev« tudi ni mogel prebiti in je še istega dne — pod karakterističnim naslovom »Neubranost« — avtoritativno posegel u spor in... ubrano zalučal gospodom okrog »Maramea« in vsem »čistokrvnim triještinom« te-le zbrane cvetke svoje bujne žurnalistične, nacionalno-patriotično-fašistične terminologije u obraz: »Smešno in zlobno je posluževati se stare zvijače in podtakniti plemenitemu človeku, ki dela u dobri veri, da je slabo govoril o Trstu. Čas je, da pribijemo, da je staro zastrupljeno vprašanje »triještinov« in »netriještinov« že zdavna zaključeno. In če bi še ne bilo končano, potem moramo odločno izjaviti, da ga bomo končali mi, pa naj bo to prav ali ne nekaterim zapoznelcem.

Trst je danes u Italiji(!) in je njegov položaj enak drugim velikim mestom: če že aspirira na kak privilegij, potem more to biti samo u tem, da seže enkrat vzdigne iz svoje lokalne revščine(!) in gleda rajši na svojo imperalistično funkcijo(!)

Nismo si te besede izmislili mi; izgovorilo je Nekdo, ki je visoko nad nami in ki ga lahko naklonjeno poslušaju tudi oni zapoznelci, o katerih smo govorili zgoraj.

In še to je »Piccolo« povedal »čistokrvnim Tržčanom« u tolažbo: Če je med nami kdo iz Bolonije, ki zavzema visoko mesto, ne smete vendar pozabiti, da je prvak bolonjskih glasbenikov — Tržčan Cesare Nordio, 100-postotni »triještine«, ki ga u Boloniji vse ceni in spoštuje. »Morda to kakšennu človečetu, ki se je u mladosti preveč razvnelo, a ga na cilju »Piccolo« misli l. 1918 ob »odrešenju« ni bilo, ne bo prav, toda mi mu ne moremo pomagati: taka je resnica ki je nekaž povsem naravnega. Mi spoštujemo tržaško preteklost, toda, za boga, če smo radi ljubega mirno pripravljeni se kar trikrat pokloniti s klobukom u roki, slavnim tradicijam itd., resnici na ljubo moramo tudi to pribiti, da je bil Trst pred vojno pravo Agrimantsko polje: dva glasbena konservatorija sta si stala nasproti kakor tista dva znamenita leva, od katerih sta po boju ostala samo še — repa.«

Hvala Bogu, ker smo že pri — repu, končamo tudi mi, saj dogodbica res ne potrebuje nikakega komentara... Dr. B. V.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

Kolac s cvijetom

»Tanak kako kolac i crjen kako roža
Je bija Joža Roža«,
veli u nekim svojim stihovima Mate
Balota. A ja sam Josipa Rožu veoma
dobro znao, jer smo davno, u pazinskoj
hrvatskoj gimnaziji, skupa radili. I bi-
jaše baš onakav: dug, suh i uspravan,
a lica — osobito pak nosa — gotovo
uvijek crvena. Pošten i bistar čovjek. S
prašinom sa ceste svoga rodnog sela na
cipelama, s latinskom gramatikom pod
pazuhom, s usklikom amice! u ustima
i s posmjehom u očima pod krupnim
profesorskim naočarima. Da, čvoru-
gast seljački kolac, ali sa cvijetom na
vrhu. U tome se liku prvi put pokaza,
takav i nestade ispred mojih očiju. I
minuše mnoge godine zaboravi, A sa-
da, eto, najednput, u tim čakavskim
stihovima...

Sitnica je to koja za druge malo
znači; ja i po njoj vidim koliko je ne
samo jednostavno izraženih no i točno
opaženih detalja u mnogim stihovima
Balotinim. Iznenađi me gornjim riječi-
ma kao što me i dirnu dvostihom bače-
nim kao uzdah preko klobučje:
»Pozdravi mi sve kantune i kamenje
od gromače
I zazibaj svaku zipku di kakovo dite
plače«.

Vladimir Nazor

(»Književni Horizont« br. 1, 1934).

DRUGA KNJIGA »IZABRANIH SPISA« IVA ŠORLIJA

U Ljubljani je izišla u nakladi tiska-
re Merkur druga knjiga »Izabranih spis-
a« od našega noveliste Iva Šorlija. Ima-
ju izići još četiri knjige u redakciji sa-
moga pisca.

VLADIMIR BARTOL U SRPSKOM KNJIZEVNOM GLASNIKU

Tone Potokar je preveo i objavio u
Srpskom »Književnom Glasniku« od 16
o. m. »Kantatu o zagonetnom uzliju« od
našega pisca Vladimira Bartola. Ujedno
je u toj reviji izišao i kraći referat o
Bartolu kao piscu.

NEMSKA VOJNA KNJIGA O KRASU IN BITKAH OB SOCI

Za Božić je izišla u založbi A. Pusteta
Salzburg—Leipzig knjiga Kornela Abela
»Karst. Ein Buch von Isonzo«. Pisec,
bivši avstro-ogrski častnik — opisuje u
širokom okviru kraške pokrajine vojne
dogodke na tem ozemlju in pripovedno,
a s tendenčnim poudarkom prikazuje
razmere u nekdanji cesarski vojski.

NOVA DRAMA RUDOLFA GOLOUHA U MARIBORSKOM TEATRU

Mariborsko gledalište je prikazalo
novu dramu našega poznatog književ-
nika i podnaučnika Maribora Rudolfa
Golouha pod naslovom »Od zore do
mraka«.

DRAMSKA PRIREDITVE LJUBLJAN- SKE »SOČE«

Društvo »Soča« Ljubljana bo imelo
prvo svojo dramatsko prireditev na
Svečnicu u dvorani Delavske zbornice,
Miklošičeva cesta. Igrala se bo znana in
zelo duhovita veseloigra američkega pi-
satelja Connersa u 3 dejanjih »Roksi«,
ki jo je prevedel član drame Ivan Ce-
sar. Ta ljubka veseloigra je imela že na
poklicnih odrih zelo lepe uspehe in tu-
di nekateri amaterski odri so jo igrali
po večkrat pri razprodanih dvoranah.
Iz prijaznosti sodelujejo člani Trnovske-
ga odra, ki so brez dvoma poleg šentja-
kobčanov med najbolj agilnimi diletan-
ti u Ljubljani. Sočani so prepričani, da bo
tudi to pot predstava na višku in že da-
nes opozarjajo člane in prijatelje na to
pomembno prireditev.

NAŠI KOMPONISTI

Izišao je novi broj (god. X br. 6)
muzičke revije »Zbor«, koju uređuje
naš Zorko Prelovec. Od Prelovca je
štampana kompozicija »Slovo pod oken-
cem« za muški zbor, a od istarskog
kompozitora J. M. Brnobića »Jadna dra-
ga«.

Brnobićeva kompozicija »Na poljan-
e« pjevala se na dobrotvornoj priredbi
»Društva za varstvo deklet« u Ljublja-
ni prošle nedjelje.

Ciril Pregelj je izdao ponovno zbirku
mladinskih zborova, u kojoj je i kompo-
zicija pod naslovom »Neosvobojeni bra-
tje«.

JAVORNIKOVA NOVELA O JULJSKOJ KRAJINI

Mladi slovenski književnik Mirko
Javornik izdao je u Krekovoju knjižnici
knjigu »Srećanje s nepoznanima«, zbir-
ku putopisa. U toj je knjizi jedna no-
vela, koja se događa u današnjem vre-
menu u Goričkoj. Zove se »Kokain«.

FELJTON O VITEZIĆU U »OBZORU«

U zagrebačkom »Obzoru« od 22 o. m.
izišao je opširan feljton povodom tride-
setogodišnjice smrti istarskog političara i
prvog narodnog zastupnika Istre dra
Dinka Vitezića. Napisao ga je g. Matko
Rojnić i pretstavlja zaokružen i teme-
ljit prikaz Vitezićeve ličnosti.

»MARIBORSKI VEČERNIK« O CRKVE-
NOJ POLITICI U JULJSKOJ KRAJINI
U »Mariborskom Večerniku« od 9 i
10 o. m. izišao je članak pod naslovom
»Cerkvena politika u Juljski Krajini«,
koji je napisao dr. Branko Vrčona. Član-
ak je dokumentovan i uvjerljiv.

KRITIKA O NAŠEM KALENDARU

JEDNODUŠNO PRIZNANJE VRIJEDNOSTI NAŠE PUBLIKACIJE

Zagrebački dnevnik »Obzor« od 21. decembra posvetio je čitav svoj
feljton na jednoj stranici prikazu našeg »Jadranskog kalendara«. Taj prikaz
počinje ovako:

»Medju kalendarima koji su se pojavili na knjižarskom tržištu za iduću
godinu, posebno mjesto zauzima »Jadranski kalendar«. Konzorcij Istrana, koji
izdaje emigrantski tjednik »Istra«, izdao je i ovaj kalendar, za koji valja nagla-
siti, da nije namijenjen samo Istranima — njima dođuše u prvom redu, jer će
im donekle zamijeniti popularnu knjigu koju se nekada moglo izdavati i u
Istri —

NEGO JE U CIJELOSTI TAKAV, DA S PRAVOM PRETENDIRA NA IN- TERES I MNOGO SIREG KRUGA NEGO STO SU RASTRUKANI OGRANCI ISTRANA U JUGOSLAVIJI.

Ubrojivši medju njih, kako se u posljednje vrijeme ponekad uobičajilo radi
jednostavnosti, uz Hrvate, također i Slovence iz Trsta, Goričke i dijela bivše
Kranjske, danas pod Italijom. Urednik kalendara Tone Peruško okupio je na
suradnju velik broj imena, najviše dakako istarskih. Po tome, a još više po
cjelokupnom svom sadržaju kalendar je prava istarska publikacija u kojoj su
obrađena najraznolikija pitanja u vezi sa prilikama pogotovo najnovijim ovog
našeg kraja.

BILO POSREDNO ILI NEPOSREDNO — U SVAKOM SE PRILOGU OD- RAZUJE ISTARSKA STVARNOST:

u stručnim prikazima, u kulturnim člancima, povjesnim i političkim razmatra-
njima jednako kao i u beletrističkim prilozima: pjesmi i noveli. Na taj je način
kalendar, opsežan (na preko 200 stranica) i raznolik sadržajem svojih priloga
(kojih imade preko 70) u stvari ipak jedinstvena i cjelovita publikacija. Vanjs-
ka je oprema kalendara također na visini; gotovo je svaki prilog ilustriran
crtežima, portretima ili karikaturama u skladu sa sadržajem (ilustracije kao i
naslovna strana potječu od slikara I. Režeka) — pa to daje kalendaru obilježje
neke, gotovo bi rekli, kicnosti.

Iza toga citira pisac čitav sadržaj i o svakom napisu kaže po nešto, osvru-
ćući se s naročitim interesom na nekoje, koji su od općeg interesa. Čitav je prik-
az napisan trijezno i objektivno i ta je kritika stvarna i pozitivna u svemu.

Beogradska revija »Narodna Odbrana« piše medju ostalim:

»Jadranski kalendar« tako se zove kalendar jugoslovenskih emigranata
Julske Krajine. Kalendarški deo ima svega šest strana, a ostalo — 200 strana
veće osmine — daje jedan almanah od jače književne vrednosti. Tu ima 67
raznolikih sastavaka: pesama i patriotskih reminiscencija, priča, crtica, članaka
etnografskih, istorijskih, ekonomskih i književno-istorijskih. Sav taj bogati ma-
terijal odnosi se najviše na prošli i sadašnji život jugoslovenskog naroda u Jul-
skoj Krajini. Citira zatim nekoje važnije članke, pa zaključuje:

OVO JE, PO SVEMU, DOBRO SREĐEN ALMANAH KOJI OSVAJA DO- BRIM IZBOROM MATERIJALA I IDEJAMA KOJE KROZ NJEGA PRO- VEJAVAJU.

Toplo preporučujemo ovu knjigu svakome ko želi da dublje zagleda u
naš narodni život«.

»Ljudska Pravica«, Dol. Lendava, št. 7;
28. decembra piše:

»Prešli smo u oceno: »Jadranski kole-
dar« za leto 1935. Urednik Tone Peruško,
Vsebuje okoli 50 prispevkov u srbohrvaš-
ćini in 30 v slovenščini. Zadnjih pač soraz-
merno premalo. Prinaša članke, pesmi, le-
poslovne prispevke ter razprave i. t. d.
najrazličnejših slovenskih in hrvaških emi-
grantov in tudi nekaterih inozemskih pis-
cev. Kalendar prinaša mnogo gradiva o tr-
plenju našega in hrvaškega naroda pod
italijanskim fašističnim jarmom. Kdor si še
ni na jasnem, kaj znači fašizem in kaj pri-
naša, mu nudi koleдар dovolj prilike, da
spozna njegovo nečloveško delo nad delom
slovenske narodne skupnosti, nad sloven-
skim priprostim ljudstvom u Italiji. Krasi
ga tudi velike ilustracije, ki naporno prika-
zujejo fašistički sistem u italijanskih ječah
in barbarske metode fašizma. Kalendar ob-
sega 240 strani velikega formata in stane

10 Din. Žepni koleдар »Soča« je poleg ko-
ledarskega dela razdeljen na tri dele pod
naslovi: Juljska Krajina, Emigracija, Na-
rodne manjšine. Tudi ta vsebuje precej
slik, grafikonov itd. Cena 8 Din. Oba ko-
ledarja se dobija pri upravah tednika
»Istra« u Zagrebu, Masarykova 28. II. ali
u Ljubljani, Erjavčeva ulica 4a (dvorišče).«

Kalendar je pola srpsko-hrvatski, a pola
slovenski.

Stoji samo 10.— dinara bez poštarine,
a sa poštarinom 11.50 dinara. Ko naruči
uiedno i naš džepni kalendar »Soča«, do-
bija obo kalendara franko. t. i. mi plaća-
mo tada poštarinu. Oba kalendara stole 18
dinara. U tih je 18 dinara uračunata tada
i poštarina za obo kalendara. te prema tome
dajemo obo kalendara za samih 15.—
dinara. ter nas košta poštarina i pakovanje
3.— dinara za obo kalendara.

»NAŠI POGLEDI NA SODOBNE MANJŠINSKE PROBLEME«

Predavanje dra Vrčona u Soči-Matici

V soboto dne 19. t. m. je predaval u
»Soči-matici« dr. Branko Vrčona o vpra-
šanju »Naši pogledi na sodobne manj-
šinske probleme«. Večer je otvoril s
kratkim uvodnim besedami in pozdra-
vom g. Urbančić ter nato podal besedo
predavatelju, ki je znan našim čitate-
ljem že iz številnih članokov u listu. Že
v uvodu je opozoril na težave, ki zade-
nejo človeka pri obravnavanju tega
vprašanja, posebno še če je sam di-
rektno prizadet. Primeri se mu pri tem
lahko, da ga snov sama zapelje u kri-
čavo demagoško na eni strani, ali u
sentimentalnost na drugi ter končno u
preveliko in preabstraktno teoretizira-

nje. Dotaknil se je u nadaljnem vseh
mednarodnih dogodkov, ki so se in se
neposredno dotikajo tudi nas in podal
sintetično mednarodni značaj sodobne-
ga manjšinskega vprašanja. Svoja teh-
na izvajanja je podprl s številnimi ci-
tati nemških in italijanskih publicistov.
Posebno se je zadržal predavatelj pri
značaju italijanskega imperializma ter
orljal problem Juljske Krajine ter Ko-
roške kot splošen jugoslovenski pro-
blem. Že med predavanjem je bil več-
krat prekinjen, a ko je končal je bil
bogato nagrajen z burnim aplavzom.
Toplo se mu je zahvalil u imenu »Soče«
g. podpredsednik Ivo Sancin.

Umro je Janko Štahan organizator nacionalnog radništva u Puli

Tivat, januara 1935.
Došao je pred tri decenija u našu Istru,
u Pulu, iz banovine — »Lijepo naše Do-
movine«. Mlad kao rosa, čist kao sunce,
ponosan i vatan Hrvat zadolen velikom
idejom jugoslovenstva. Gaj, Strossmayer,
Rački i drugi bili su oni, kojima se klanjao
i njihovu nauku slijedio. — Proletarac, za-
pao je u kolo »Internacionale« sa željom,
da koristi čestitom radničkom staležu, ko-
jemu je pripadao. Bistar. uman, kad je 1907
godine opazio da lažni proroci pripremaju
grob našoj radničkoj klasi u Istri, on, bor-
ben i odvažan, vodi pokrenuto kolo našeg
radništva. Složnim radom svojih drugova
i vodja naroda, osniva u Puli »Narodnu
radničku organizaciju« po uzoru Čeških
narodno socijalnih sindikalnih organizaci-
ja. Velik odaziv drugova polučuje velike
uspjehe i iste godine bili su poraženi slo-
žni protivnici Talijani i Austrijanci.

Svijestan svojeg položaja kao potpret-
sjednik te velike tekovine nacionalnog pro-
letarijata, dostojan povjerenja, vodi rad u
Organizaciji da mu se dive i naši protiv-
nici. Skupina nacionalnih radnika zauz-
mlje veliku organizaciju sa zamjernim ka-
pitalom, »Bolesničku blagajnu« sa 8000 čla-
nova, uvadajući tamo naš jezik i štiteći
prava radništva naše narodnosti. Štahan

postizava velike uspjehe kod Zavoda za
osiguranje radnika u Trstu za sve terito-
rije Istre, Dalmacije, Trsta, Goričke i
Kranjske.

Nakon odluke bezglavne diplomacije
sramotu civilizacije dvadesetog vijeka, da
se Juljska Krajina predaje Italiji s bolom
u duši napušta Istru, i naseljuje se u Tiv-
tu.

U novom kraju prionuo je po staroj
navici uz nacionalni rad i pokazao agil-
nosti, volje i razumijevanja u nacionalnim
ustanovama sve dotle, dok ga nisu malo-
varoške smicalice ponukale, da se posveti
samo svojem zvanju u kojem je pokazao
velikog uspjeha, i svojoj obitelji, koju je
tek tada osnovao.

Janko, danas, na 14. januara 1935. godine
u lijepoj muževnoj dobi ispuatio si nakon
dulje bolesti Tvoju plemenitu dušu u na-
ručaju Tvoje ljubljene supruge. Ona, sin i
sva rodbina Te oplakuje, jer su izgubili
nenadoknadivo dobro, a mi, koji smo Te
poznavali i koji smo u raznim borbama di-
jellili s Tobom sve dobro i zlo, opraštamo
se s Tobom, svojim drugom i prijateljem,
obećajući Ti, da ni nadalje ne ćemo klo-
nuti u borbi za ostvarenje onih ideala, koje
si gojio do posljednjeg časa života.

Janko naš neka Ti je laka crna zemlja!

IZ DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

N. V. darovao društvu »Istra« 1000.—
din, na čemu mu se i ovim putem zahva-
ljujemo.

Na Silvestrovo sakupljeno na jednoj
kućnoj zabavi medju prijateljima za »Istar-
ski dom« 115 din.

Molimo da javi društvu »Istra« ko zna
gdje se nalazi Mihovilović Luka Ivanov,
rođen 1897 god.

Ko zna gdje se nalazi Zigante Josip Jo-
slipov, rođen 26. maja 1904 god. u Sovinja-
ku, neka javi društvu »Istra« u Zagrebu,
Aleksandrov trg 4.

POKLADNA ZABAVA DRUŠTVA »ISTRE« U ZAGREBU

Kako je već bilo javljeno priredjuje
društvo »Istra« svoju tradicionalnu po-
kladnu zabavu u subotu dne 2. februara
u 8 sati navečer u dvorani »Kola«, trg
Kralja Aleksandra. Na programu je pie-
vanje zbora, solista, recitiranje, sve u
duhu Istre i same zabave. Bufet će biti
dobro snabdjeven raznom zakuskom i
poslasticama te dobrom kapljicom. Za-
bava traje do 5 sati ujutro. Svira dru-
štveni jazz. Neće manjkati ništa što je
bilo i dosadašnjih godina. Istarske zaba-
ve nema bez bakalara, pa se je zabavni
odbor i za to postarao. A tombola, a
drugo sve. Ulaznice će se prije zabave
prodavati u društvenim prostorijama te
prije početka zabave na ulazu u dvo-
ranu. Ulaznina je za članove 6 dinara,
za ostale 10 dinara po osobi. Obiteljske
ulaznice za članove 16 din., za ostale
20 dinara.

Provedite par sati u veselom društve-
nom raspoloženju.

GLAVNI ČLANSKI SASTANAK OMLADINSKE SEKCIJE

Omladinska sekcija društva »Istra« odr-
žat će u subotu dne 26. o. m. u 8 sati na-
večer u društvenim prostorijama (Trg Kra-
lja Aleksandra 4) svoj redoviti glavni člans-
ki sastanak sa slijedećim dnevnim redom:

1. Pozdrav pročelnika,
2. Čitanje zapisnika zadnjeg članskog sastanka,
3. Izvještaji funkcionara,
4. Izvještaj revizionog odbora i apsolut-
torij starom odboru,
5. Biranje novog odbora,
6. Eventualije.

Svi eventualni prijedlozi imaju se pod-
nijeti Poslovnom odboru najmanje 3 dana
prije glavnog članskog sastanka. Pozivaju
se članovi da u što većem broju dodju na
ovaj glavni članski sastanak.

GLAVNA SKUPSTINA PROSVJETNOG I POTPORNOG DRUŠTVA »ISTRA« U SLAV. BRODU.

U nedjelju 3. februara 1935 u 2 sata
po podne održat će se godišnja glavna
skupština Prosvjetnog i potpornog dru-
štva »Istra« u Slav. Brodu sa slijede-
ćim dnevnim redom:

- 1) Pozdrav pretsjednika;
- 2) Izvješta-
ji društvenih funkcionara, tajnika i
blagajnika;
- 3) Izvještaj nadzornog od-
bora;
- 4) Odrješnica staroj upravi;
- 5) Iz-
bor nove uprave;
- 6) Eventualija.

Mole se svi članovi i prijatelji dru-
štva, da na skupštinu neizostavno do-
dju.

PRIMORSKO AKADEMSKO STARE-
SINSTVO upozorja svoje članstvo na
sastanak, ki se bo vršil dne 1. februara
ob 8 uri zvečer u posebni sobi pri Sla-
miću. Sestanak bo združen u diskusijo
o aktualnih vprašanjih. Odbor pričaku-
je, da se ga bo članstvo polnoštevilno
udeležilo.

OBČNI ZBOR

emigrantskega društva »Istra-Trst-Gorica«
u Karlovcu.

Na podlagi § 22 društvenih pravil in
glasom sejnega sklepa od 13. I. t. I. vrši se
v nedeljo dne 27. januaria od 3 popoldne
v mali dvorani gradske vječnice I. Redni
občni zbor z sledećim dnevnim redom: 1.
Pozdrav predsednika. 2. Poročilo o zbora.
3. Poročilo propagandnega odseka. 4. Po-
ročilo socijalnega odseka. 5. Poročilo nad-
zornega odbora. 6. Poročilo delegata Sa-
veza. 7. Apsolutorij (Razrešnica). 8. Voli-
tve predsednika. 9. Volitve odbora. 10. Voli-
tve nadzornega odbora. 11. Volitve odse-
kov. 12. Slučajnosti.

Ne zbere li se v času od pol ure po do-
loženom času dovoljno število članov na
podlagi § 24 društvenih pravil se lahko
občni zbor vrši s prisotnim članstvom.

U FOND »ISTRE«

Šanković Davorin, Kastav	D	5.—
Tominić Albert, Baška	D	5.—
Dr. Josip Vrtovec, Maribor	D	12.—
Ing. Krebelj Petar, Bilje	D	10.—
Ivo Jelenović, Zagreb	D	7.50
Lavrenčić Ante, Maribor	D	32.—
N. N., Zagreb	D	10.—
Iv. Kreačić, Ljubljana	D	150.—
N. N., Ljubljana	D	10.—
U prošlom broju objavljeno		D 35.517.60
UKUPNO		D 35.758.60